

VEMS ANSVAR? • SID 18

NY MSB-CHEF • SID 4

Fel lägga ansvaret på individen

”Nu får andra gnälla på mig”

TJUGO FYRA 7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

#8 2010

Brandstationen i Lund ska bli mönsterstation när det gäller jämställdhet. Bakom står MSB med en miljonsatsning och för Gunilla Jansson, och Joakim Gustafsson, Räddningstjänsten Syd, blir det en utmaning

FOTO: PATRICK PERSSON

Ska bli bäst i klassen på jämställdhet

■ Brandstationen i Lund ges chansen att bli ett föredöme när det gäller jämställdhet och mångfald. Bakom står MSB med en miljonsatsning.

– Målet är att tre av fem skiftlag ska vara

helt jämställda, fyra av åtta på skiftet ska vara tjejer, säger Joakim Gustafsson, Räddningstjänsten Syd.

Satsningen är inte okontroversiell på stationen och första uppgiften blir att förankra

satsningen i leden.

– Jag tror på detta, jag tror det blir bättre medborgarservice om vi får fler kvinnor, säger Joakim Gustafsson.

Sidan 16

BRAND

Oeniga om brandskydd

MSB vill sprinkla trygghetsbostäder för äldre men Boverkat anser att kostnaden blir orimlig.

Sidan 11

ÖVNING

Samö-KKÖ påverkar hela samhället

I den största civila krisövningen någonsin dras konsekvenserna så långt att ingen kan överblicka dem.

Sidan 20

LBE

Så sköts LBE i kommunerna

En enkät i Tjugofyra7 visar att en de flesta lägger hela ansvaret på räddningstjänsten.

Sidan 6

Utmaningarnas år 2011

➔ Första advent har varit och det lackar mot jul. Tidningarna fylls av varningar för glömda ljus, rapporter om snökaos och om magsjuka i Östersund. Koleraepidemin i Haiti är en annan av de stora nyheterna när dessa rader skrivs. Till jul kommer många, hoppas jag, att skänka både en slant och en tanke till alla som drabbats av årets katastrofer i Pakistan, på Haiti och i Chile. Snart är det nyår, då kommer varningar för fyrverkerier och så kommer det nya årets löften...

MSB har då funnits i två år och har lärt sig att gå. Men vi får signaler om att kommunerna i sitt arbete för ökad trygghet och säkerhet behöver se mer av MSB. Det nya året inleder vi alltså med en kommundturné tillsammans med våra vänner på Sveriges kommuner och landsting för att möta kommunledningar och förtroendevalda. Vi bjuder in till möten på åtta platser i februari och mars.

Vi måste hjälpas åt för att höja krisberedskapen genom en konstruktiv dialog med kommunerna. Ett systematiskt, brett säkerhetsarbete kräver att frågorna prioriteras på högsta politiska nivå, i kommunstyrelser och kommunledningar. Utmaningen består i att kommunerna organiserar arbetet väldigt olika men oavsett hur kommunen väljer att arbeta med trygghet och säkerhet, så kan MSB tillföra nyttiga kunskaper och verktyg när

LEDARE

Helena Lindberg
Generaldirektör,
MSB

Klart vi ska vara bäst i världen på ett systematiskt säkerhetsarbete även för informationstekniken

nu handlingsprogrammen ska skrivas i alla kommuner.

Nollvisionen när det gäller dödsolyckor som orsakas av bränder är ett konkret exempel på att bred samverkan är en förutsättning för att lyckas: ska man närma sig nollvisionen i brandolyckor, från 100-120 döda varje år, så kräver det att alla aktörer involveras i brandskyddsarbetet, från hemtjänst och fastighetsägare till skolan.

Ett av de viktigaste redskapen är Rakel som är fullt utbyggt just idag, när detta skrivs. Anslutningen till Rakel bör sätta full fart ute i kommunerna och vi räknar med att det blir fullt på Rakeldagen i januari!

Nästa år blir också de stora övningarnas år. SAMÖ-KKÖ 2011 (Samverkansövning-Kärnkraftsövning 2011) är en övning med utgångspunkt från en kärnkraftsolycka, och det skapar naturligtvis stort intresse också internationellt. 2011 är det exakt 25 år sedan Tjernobykatasstrofen inträffade. MSB gör för första gången en stor övning tillsammans med en länsstyrelse, Kalmar län, med ett 60-tal övade myndigheter och organisationer och flera tusen människor.

Sverige är också värdland nästa höst för den stora Barents Rescue-övningen med de skandinaviska länderna och Ryssland kring

ett gemensamt övningsscenario. Nu vid årsskiftet flyttar Sveriges IT-incidentberedskap till MSB. I och med det samlas resurser och kompetens för förebyggande arbete och hantering av informations säkerhetsfrågorna. Klart vi ska vara bäst i världen på ett systematiskt säkerhetsarbete även för informationstekniken!

Ett 20-tal myndigheter och alla länsstyrelser har en Tjänsteman i beredskap, TIB, som är nåbar dygnet runt, året runt. MSB tar ett ansvar för att samordna även det regionala TiB-nätverket som växer. Idag har ett 80-tal kommuner och landsting någon form av Tjänsteman i beredskap, alltså en funktion som är nåbar dygnet runt om larmet går. Inträffar det en katastrof som drabbar många svenskar någonstans i världen så finns det nu också ett myndighetsnätverk för att ta hand om anhöriga och drabbade.

Kort sagt; vi går mot årets storhelg lite bättre rustade än för ett par år sedan, även om mycket arbete återstår.

God Jul och Gott Nytt År från oss på MSB

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSB:s officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress

Tjugofyra7, L 255,
651 81 Karlstad

E-post

redaktionen@tjugofyra7.se

Webb

www.tjugofyra7.se

Upplaga

40 000 exemplar

Tryck

V-TAB, Västerås. Tryckt på miljövänligt papper. Tryckdag detta nummer: 2 december. Nästa nummer är ute: 15 februari.

INNEHÅLL #08

7

8

12

19

NYHETER

Kommuner får gratis sprinkler
Sidan 5

Två Rits-styrkor läggs ner
Sidan 7

Omorganisation gav mer förebyggande
Sidan 8

"Lagstiftningen förstör den politiska styrningen"
Sidan 19

ERFARENHETER
Tunnelraset i Stockholm
Sidan 24

Parhus förstörda – brister i sektionering
Sidan 26

Tjugofyra7.se – mer av allt

Nu finns det mer av Tjugofyra7. Vår nya hemsida ligger ute. Välkomna till www.tjugofyra7.se. Där ska vi bjuda på mer, oftare och aktuellare än vad tidningen klarar.

■ Du behöver inte vara orolig för att du inte ska känna igen dig.

Tjugofyra7.se har fått en formgivning som följer tidningen. De avdelningar du kan bläddra dig fram till nu hittar du lika lätt på nätet.

Intresserad av ett speciellt ämne? Kan-ske internationella insatser, IT-säkerhet, eller utbildning? Vi underlättar för dig. En mängd ämnen finns kategoriserade. Klicka på IT-säkerhet, och du får upp allt vi skrivit om ämnet.

Erfarenheter är ett uppskattat ämne i tidningen. Ulf Erlandsson dammsuger utredningar och skriver avsevärt mer än vi kan ge honom plats till i tidningen. Det blir mycket mer erfarenheter på nätet.

På webben försvinner inga artiklar i pappersåtervinningen. I arkivet kan du söka allt vi lagt ut.

Du kan också ladda ner gamla tidningar. Inte bara Tjugofyra7 utan även Sirenen.

Och givetvis finns Lindströms alla teckningar även på nätet.

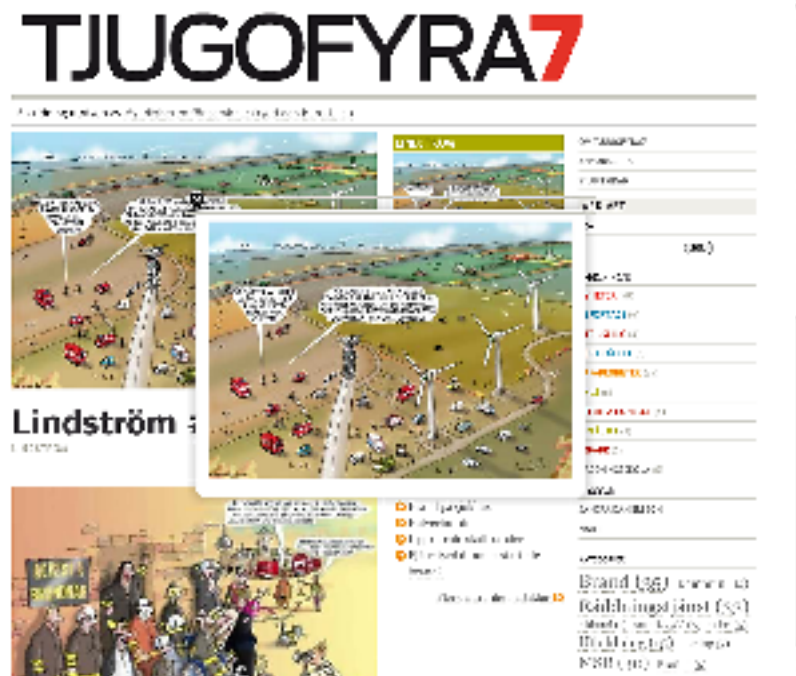
Välkomna till Tjugofyra7.se

Möt våra bloggare

Sandra Danielsson, brandingenjör i Södertörn, är inte rädd för att tycka till. Inte Stefan Svensson, lärare i Revinge, heller. Thomas Gell är en tänkare på MSB. Vad de har gemensamt? De bloggar hos oss. Häng med i diskussionerna. Och vi har fler bloggare på ingång.

www.tjugofyra7.se

Wahlbeck ny MSB-chef

■ Uppskattar MSB men tycker myndigheten ibland fokuserar fel

Kjell Wahlbeck, 61, blir ny avdelningschef på MSB.

Han såg det närmast som sitt ansvar att ta jobbet.

– Jag hör ju till skaran som uppskattar MSB men tycker att myndigheten ibland fokuserar fel och tappar tråden i kontakten med kommunerna, säger han.

■ När MSB skulle rekrytera chef till avdelningen för utbildning, övning och beredskap höjdes röster om att personen måste ha räddningstjänstbakgrund.

Räddningstjänsterna saknade kompetens för sina frågor i MSBs ledning, synpunkten fanns även internt.

Kjell Wahlbeck sökte inte jobbet. Han handplockades – och antog utmaningen.

– MSB har inte direkt betonat vikten av insatsoperativ utveckling, exempelvis inom egendomsskydd och miljöskador. Utbildningsfrågorna har kommit att hänga i luften. Frågorna är värda ett större engagemang och därför blev jag intresserad av jobbet.

– Jag skulle vilja påverka direkt och det hoppas jag kunna göra nu även om jag med viss ödmjukhet betraktar uppdragets omfattning.

Han har visst överseende med de brister han noterat.

– En ny myndighet har bildats, kulturer ska slås ihop och skolorna har reducerats. Det finns skäl till att det varit problem. Jag tror det är lätt för MSB att komma in på banan igen, för kommunerna vill det. De vill se ett aktivt stödjande och idégivande MSB.

Kjell Wahlbeck har varit chef för Södra Älvsborgs räddningstjänst och Borås brandförsvaret i 20 år, tidigare jobbat inom Stockholms brandförsvaret och på Haverikommissionen.

1 mars tillträder han som avdelningschef på MSB. Det är en stor avdelning med cirka 400 personer, större än många myndigheter.

Och Kjell Wahlbeck vet vad som är viktigt att ta tag i.

■ Utbildningen

– Det behövs tydlighet och kvalitet, att utbildningen bedrivs på rimligt vis för kommunerna. Det kan handla om rekryteringen till SMO och formerna för kompetensutbildning. Brandingenjörsutbildningen är också viktig, MSB bör ha inflytande där.

■ Operativ räddningstjänst

– Att bredda skydds- och säkerhetsförmågan har varit i fokus. Men det operativa arbetet, som hamnat helt vid sidan av, är grunden och räddningstjänsten en tung motor i kom-

munernas arbete. MSB måste medverka till att beredskapsförmågan utvecklas. Där ligger nyckeln till skydds- och säkerhetsförmågan i kommunerna, ja även till krisarbetet.

– I dag jobbar räddningstjänsterna som på 80- och 90-talet. Det är mycket viktigt att arbetsformer, metodik och beredskapssystem förändras i takt med krav på ökad effektivitet och ändrade förväntningar och behov. Vi kan begära mer av svensk räddningstjänst.

■ Metodutveckling

– Det pågår inte, frågorna behandlas överhuvudtaget inte. Vi sitter kvar i uppfattningen att jobba traditionellt med rökdykare. Nu krävs kreativa lösningar, men inte för att reducera styrkor utan för att jobba smartare.

Vad är framförallt MSBs uppgift?

– Att vara en lyhörd idégivare. MSB måste lyssna på kommunerna, och de är inte lika. Förutsättningarna är väldigt olika. Många kommuner har inte det säkerhetsarbete som staten förväntar sig. Men får kommunernas frågor bättre uppmärksamhet tror jag många problem kommer att lösas.

En person med din bakgrund har efterfrågats. Det lär bli tryck på att du levererar.

– Säkert. Och jag hoppas det.

Jag kan och vill inte gnälla längre, nu får andra gnälla på mig.

PER LARSSON

Kjell Wahlbeck, 61, blir ny avdelningschef på MSB.

FOTO: BORÅS TIDNING/ARKIVBILD

Stopp för holländare i Revinge

MSBs generaldirektör Helena Lindberg har beslutat att myndigheten ska upphöra med tjänsteexport som konkurrerar med privata aktörer.

MSB Revinge måste avveckla utbildningen av holländsk räddningstjänst och 15-20 anställda blir av med jobbet.

■ Tjänsteexporten har varit omdiskuterad och beslutet var inte helt oväntat.

– Jag är inte så förvånad, men besviken på att det blev så forcerat. Vi hade trott att vi skulle hinna avveckla på 1-2 år, men nu blev det inte så. Därför får det dessa konsekvenser för medarbetarna. Vi hade gärna sett att vi kunnat lösa det

snyggt med naturliga avgångar och andra åtgärder, säger Mats Ingelström, verksamhetschef för MSB Revinge.

De verksamheter som förlorar arbetstillfällen är internatdelen, teknik och service samt utbildningsstöd.

Sedan 2001 har holländsk polis och räddningstjänst utbildat och övat personal i Revinge. Det har gett stora intäkter och stått för 30 procent av Revinges budget de senaste åren.

– Vi tappar rakt av 31 miljoner kronor i intäkter. Holländarna är jättebesvikna och har ringt mig och frågat mig om vi inte kan ompröva beslutet. Det

Mats Ingelström

går naturligtvis inte, men redan ingångna avtal med holländarna för 2011 kommer vi att fullfölja.

Mats Ingelström tror inte att beslutet påverkar andra utbildningar.

– Vi tar nu omtag och kommer att satsa mycket mer på SMO, räddningsinsats, den typen av utbildningar. Naturligtvis också mycket mer på EU, FN och Nato.

Bakgrunden till generaldirektörens beslut är skärpt konkurrenslagstiftning och tydliga politiska signaler.

– Det handlar om att följa den inriktning av förvaltningspolitiken som regeringen har

slagit fast, myndigheter ska inte konkurrera med marknaden, säger Helena Lindberg.

Ända sedan MSB bildades har inriktningen varit att minska beroendet av externa intäkter.

– Det fanns en förhoppning om att kunna minska beroendet successivt, men det ställdes på sin spets när holländarna ändrade till konkurrensutsett upphandling. Tidigare har de köpt utbildning direkt utan upphandling.

Swedish Rescue Training Center i Skövde, SRTC, har anklagat MSB för snedvrida konkurrensen genom utbildningen av holländarna.

– Klart det finns med i bilden när vi vet att det finns en aktör, tidigare har det inte funnits det

på samma sätt, säger Helena Lindberg.

Ola Johansson, vd för SRTC, är nöjd med beslutet.

– Vi tycker det är bra och en styrka från Helena Lindberg att hon klarlägger myndighetens uppdrag. Det är tuft att konkurrera med staten. Beslutet kan öppna nya marknader för oss, men det är inget som sker av sig själv utan det är vanlig kundbearbetning som krävs ändå.

Han understryker att SRTC inte är ute efter att sätta käppar i hjulet för MSB och Revinge.

– Vi ser oss som en stark leverantör av utbildning åt MSB och hoppas få fler uppdrag, säger Ola Johansson.

GUNNO IVANSSON

Skorstenslösa kaminer måste kontrolleras

■ Skorstenslösa kaminer som eldas med alkoholbaserade bränslen har orsakat flera bränder.

– Vissa leverantörer hävdar att kaminerna inte behöver kontrolleras, men det är felaktigt, säger Peter Nord, MSB.

Kaminerna ger möjligheten till en form av öppen spis utan att behöva bygga skorsten. Incidenter har inträffat med kaminer som inte genomgått kontroll. Lyckligtvis har bränderna släckts innan allvarliga skador inträffat.

– Vad som varit orsaken är svårt att svara på, om det beror på konstruktion, hantering eller vilket bränsle som använts.

Peter Nord poängterar att kaminer för etanolbränsle inte får saluföras i Sverige om de inte är godkända efter typkontroll av ackrediterat certifieringsorgan.

– Kaminerna ska vara rätt monterade och användas på ett ansvarsfullt och korrekt sätt.

Det förekommer även specialtillverkningar för installation i exempelvis hotellreceptioner.

– I sådana fall bör bygganmälan göras. Kommunen bedömer om installationsbesiktning ska göras eller inte. Det är lämpligt att räddningstjänsten gör en bedömning av hur bränslet hanteras och om själva miljön är lämplig för kamin.

Brandskydd på YouTube

■ MSB försöker utnyttja många vägar för att nå ut med brandskyddsinformation. På YouTube finns flera filmer.

– Efter branden i Rinkeby och som ett led i arbetet med den nationella strategin har vi jobbat lite med att ta fram flera typer av informationsmaterial, säger Anders Lundberg, MSB.

Flera filmer om brandskydd har producerats, hur man agerar vid brand i flerfamiljshus och småhus, en instruktionsfilm om brandvarnare och en om hur man själv släcker mindre bränder. Två filmer om eldstäder har också spelats in, den ena om installation och kontroll den andra om att elda på.

Filmerna om hur man agerar vid brand har översatts till flera språk. Till varje film finns dessutom stödmaterial med diskussionsfrågor och fakta kring bostadsbränder.

Alla filmerna finns på YouTube och på DinSäkerhet.se.

Det också tagits fram ett nytt informationsblad i A5-format. Den ena sidan visar hur man ska agera vid brand, stänga in banden, aldrig gå ut i ett rökfyllt trapphus och ringa 112. På andra sidan finns kort information om brandvarnare och handbrandsläckare.

– Informationsbladet är framtaget i samarbete med språklärare och räddningstjänstpersonal. Tanken är en text som är mycket enkel att förstå, förstärkt med illustrationer.

De första 10 000 bladen gick åt på mindre än en månad.

MSB på kommuntorné

■ MSB, Sveriges kommuner och landsting, SKL, och länsstyrelserna ger sig nästa år ut på kommuntorné. Efter valet finns många nya förtroendevalda och syftet är att berätta för kommunpolitiker vilket stöd staten kan ge kommunerna i trygghets- och säkerhetsarbetet.

Från MSB medverkar högsta ledningen och åtta platser kommer att besökas. En inbjudan riktad till förtroendevalda och förvaltningschefer kommer inom kort.

Miljödom står fast

■ Företaget Almer Oil & Chemical Storage i Varberg får inte lagra mer petroleumprodukter. Miljööverdomstolen anser att det inte finns skäl att pröva företagets överklagan och därmed står

Miljödomstolens beslut fast.

Det var MSB som överklagade att Miljöprovsningsdelegationen vid länsstyrelsen godkände företagets ansökan om utökad verksamhet, bland på grund av bristfälligt miljökonsekvensbeskrivning. Miljödomstolen gick på MSBs linje och nu låter alltså Miljööverdomstolen det beslutet stå fast.

Fallolyckor kostade 22 miljarder

■ Samhällets kostnader för fallolyckor under 2005 var 22 miljarder kronor. Det redovisas i en rapport från MSB.

De direkta kostnaderna till följd av olyckorna uppgick till 12,6 miljarder kronor, resterande 9,4 miljarder var indirekta kostnader i form av produktionsbortfall.

Gratis sprinkler efter utbildning

■ Tjugofyra7-artikel väckte idén

Kommuner som utbildar sina biståndshandläggare till brandskyddsombud får gratis låna en portabel sprinkler.

Det erbjudandet går Länsförsäkringar i Värmland ut med till sina försäkrade kommuner.

■ Idén fick Roland Carlson, riskingenjör på Länsförsäkringar i Värmland, när han i Tjugofyra7 tog del av MSBs nollvision.

– I artikeln om den nationella strategin nämns tre områden där det behövs insatser för att leva upp till visionen: kunskap och kommunikation, tekniska lösningar och lokal samverkan. Länsförsäkringars skadeförebyggande arbete bygger i stort på de här tre ledorden.

Länsförsäkringar i Värmland försäkrar nio av länets 16 kommuner. I början av november bjöd man in representanter från kommunerna till en informationsträff om hur riskerna för dödsbränder i bostäder med gemensamma insatser kan minskas. Informationen åtföljdes av ett erbjudande: – Bara ni utbildar era biståndshandläggare ställer vi ut en mobil sprinkler. Vi vill bidra till nollvisionen och ser det här som ett första steg. Vi tror att vi satt igång något som får spridning.

Försäkringsbolaget bekostar installationen och förväntar sig en incidentrapport med kommunens intryck och erfarenheter efter ett års användning. Därefter tas beslut om vidare erbjudande eller annan placering.

Den rekommenderade utbildningen har Brandskyddsforeningen Värmland tagit fram tillsammans med räddningstjänsten. Avsikten med att utbilda biståndsbedömarna är att man ska göra anpassade insatser. Sprinkler är inte lösningen på allt.

– Det är en fyratimmars-utbildning som riktar sig till personal som besöker hemmiljöer och vi har tagit fram en checklista för identifiering av risker,

Portabel sprinkler visas för kommunala representanter.

FOTO: GUNNO IVANSSON

säger Lars-Erik Hansson, säkerhetsamordnare i Karlstad kommun och verksamhetsansvarig för Brandskyddsforeningen Värmland.

Karlstad kommun har gjort en massiv satsning och placerat 220 portabla sprinkleranläggningar i äldreboenden. En investering på åtta miljoner kronor.

– När vi gjorde tillsyn i gamla serviceboenden konstaterade vi att det var inget säkert boende. Tanken var att här skulle bo äldre, friska människor men nu är de inte särskilt pigga, säger Lars-Erik Hansson.

Det rör sig om vanliga lägenheter och räddningstjänsten gjorde klart att man inte hinner fram i tid eller har resurser för att rädda liv. Efter ingående diskussioner kom man fram till att enda lösningen var portabel sprinkler. Installationen i 220 lägenheter inleddes i november förra året och var klar i juli.

Lars-Erik Hansson är nöjd med satsningen. En stor fördel med den portabla sprinklern är att den arbetar med vattendimma vilket i princip eliminerar vattenskadorna.

– Vi har haft incidenter med rökare, spisar och mikrovågsugnar och sprinklern har fungerat som den ska. Efteråt har det bara varit att torka av golv och möbler med en trasa för att återställa rummet.

Satsningen har fått en fortsättning.

– Vi har spunnit vidare tillsammans med hemtjänsten

som rapporterar om riskpersoner till sin chef. Enhetschefen kontaktar mig och tillsammans med en anhörig åker vi hem till personen för att bedöma om portabel sprinkler kan vara en lämplig lösning. Oftast är den det och vi har tio anläggningar ute nu.

Patrik Perbeck, enhetschef på MSB, är mycket positiv till initiativet och arbetssättet.

– Detta är ett sätt att omsätta den nationella strategin i praktisk handling där det bäst behövs. Insatserna riktas mot de individer som är mest utsatta och olika aktörer samarbetar på regional och lokal nivå för att tillsammans försöka minska riskerna. Det är också viktigt att vi alla hjälps åt att sprida kunskap om olika brandskyddstekniska system och att den kunskapen når ut till exempelvis de som arbetar med vård och omsorg i kommunerna.

GUNNO IVANSSON

FAKTA

Q-Fog

■ För att punktskydda riskpersoner.

Arbetar med vattendimma och har en tank med 132 liter vatten.

Har levererat 450 system, huvudsakligen inom Norden men även övriga Europa. 330-340 till 30 svenska kommuner, varav 220 i Karlstad.

Syftet är att upprätthålla levnadsvillkor i 15 minuter tills räddningstjänsten är på plats.

Räknar med att de installationer som gjorts hittills har räddat minst 6-8 liv.

LBE hos räddningstjänsten

■ 83 procent i enkät från Tjugofyra7 lägger hela ansvaret på räddningstjänsten

De flesta kommunerna lägger hela ansvaret för tillämpning av brandfarliga och explosiva varor på räddningstjänsten.

Det visar en enkät som Tjugofyra7 gjort.

■ Tjugofyra7 frågade landets räddningstjänster: vem eller vilka ansvarar för tillstånd och tillsyn av brandfarliga och explosiva frågor i er kommun?

146 av 290 kommuner (50 procent) medverkade. Svaren gav följande resultat:

■ 83 procent har lagt hela uppdraget på räddningstjänsten, såväl tillstånd som tillsyn av brandfarliga och explosiva varor.

■ 15 procent anger att byggförvaltning eller miljö- och byggnadsförvaltning hanterar tillstånd, räddningstjänsten utför tillsyn.

■ 2 procent låter miljö- och byggförvaltning ansvara för alla tillstånd och tillsyn av explosiva varor, räddningstjänsten sköter tillsyn av brandfarliga varor, alternativt att ansvarig för tillsyn av explosiva varor inte är utsedd än.

I enkäten tar kommunerna upp förändringar i lagen som ställt till problem eller orsakat frågor.

Hetarbeten kan sägas vara en het fråga.

Patrik Perbeck

Det finns förbud mot hetarbeten vid anläggningar där brandfarliga varor lätt kan orsaka brand (exempelvis bensinmackar), men det uttrycks nu lite annorlunda.

Tidigare beviljade räddningstjänsten undantag från förbudet (hetarbetstillstånd) när det var nödvändigt.

Numera behöver inte undantag från förbudet begäras. Den som ansvarar för hanteringen ansvarar också för att riskerna för olyckor minimeras innan hetarbeten utförs. "Hetarbetstillstånden" har ersatts med en skyldighet att samråda med tillsynsmyndigheten om det behövs vid avvikelser från normal hantering.

– Vi är inte helt övertygade om att uppmjukningarna kring heta arbeten i förbudsområden är rätt väg att gå, men det lär framtidens olycksstatistik ge svar på, säger Daniel Haarala, räddningstjänsten Skellefteå.

Varför är krav på tillstånd borta? är en återkommande fråga och det framhålls att ansvariga för anläggningar är osäkra på att göra egen bedömning.

Det upplevs att ansvaret har flyttats.

– Ansvaret låg även tidigare hos verksamhetsutövaren. Den som hanterar varorna är skyldig att vidta de åtgärder som behövs ur brand- och explosionssynpunkt. Det är logiskt att detta gäller även vid avvikelser från normal hantering, säger Patrik Perbeck enhetschef för brandskydd och brandfarlig vara på MSB.

När behövs samråd?

– Framförallt om riskerna vid hanteringen är stora eller om verksamhetsutövaren saknar egen kompetens och erfarenhet av att hantera riskerna. Det här är något man får behovspröva.

Det finns också frågor om rutiner för hur samrådet ska genomföras.

"Vi är inte helt övertygade om att uppmjukningarna kring heta arbeten i förbudsområden är rätt väg att gå, men det lär framtidens olycksstatistik ge svar på"

Daniel Haarala, räddningstjänsten Skellefteå.

– Det kan ske skriftligt, muntligt eller genom besök på plats. Omständigheterna bör vara styrande. Det är lämpligt att såväl verksamhetsutövaren som tillsynsmyndigheten för minnesanteckningar så man vet vad man kommit fram till i samrådet.

MSB hade informationsträffar och seminarier i samband med att lagen trädde i kraft. Det får man bra betyg för, förutom att flera saknade information kring brandfarliga varor.

– Vi koncentrerade oss på förändringarna i lagen och på explosiva varor eftersom det var en verksamhet som flytta-

des över från polisen och är ny för kommunerna. Ansvaret för brandfarliga varor fanns sedan tidigare i kommunerna, så kunskapen om hanteringen bör finnas internt.

MSB kommer till våren erbjuda fortsatt utbildning som omfattar brandfarligt och explosivt, tillstånd och tillsyntill våren.

– Detta kommer att ske på åtta platser där varje tillfälle omfattar två dagars utbildning.

En återkommande synpunkt på lagen är inte oväntat att den genomfördes för snabbt och att kommunerna inte hann förbereda sig. Datumet tidigare relaterades dessutom en månad. Skäl till det var att Sverige riskerade kraftig ekonomisk bestraffning från EU.

Noteras ska att 40 av 141 kommuner som svarat på enkäten hittills inte upplevt några problem eller frågetecken.

PER LARSSON

Fotnot: De åtta platser där utbildning kommer att sker under våren är: Revinge, Jönköping, Göteborg, Karlstad, Västerås, Stockholm, Gävle och Umeå.

1 Hur ska kompetens inom LBE-området kunna upprätthållas i alla kommuner? Samverkan?

– Det finns olika sätt att lösa detta. I lagen (paragraf 26) framgår att en kommun får träffa avtal med en annan om att denna helt eller delvis får utföra kommunens uppgifter. Detta ger möjlighet att bygga upp kompetens och erfarenhet att hantera vissa frågor som inte är så frekvent förekommande. Möjligheterna till samverkan är de samma som vid tillsyn enligt LSO, säger Patrik Perbeck, MSB.

2 Ska man tillämpa tillståndskrav för överföring av explosiva varor eller bortse från det?

– Nej, det ska man inte bortse från. Överföring av explosiva varor inom Sverige är tillståndspliktigt och tillstånd ska sökas av den som tänker ta emot de explosiva varorna. Tillståndet söks i den kommun där varorna ska hanteras, se para-

FRÅGOR & SVAR I Tjugofyra7s enkät tar kommunerna upp förändringar i lagen som ställt till problem eller orsakat frågor. Vi skickade frågorna vidare till sakkunniga.

graf 18 i lagen. Gäller överföringen explosiva varor från annat land inom EU/EES krävs också överföringstillstånd, men då söks detta hos MSB, säger Malin Jonsson, enheten för farliga ämnen på MSB och fortsätter:

– Det finns dock undantag där överföringstillstånd inte krävs, exempelvis för överföring av pyrotekniska artiklar och för överföring av krut till handladdning."

3 Hur mycket pyroteknik är tillåtet i försäljningslokaler?

– Dagsbehovet är vår rekommendation. Då kan säljaren ställa upp de fyrverkerier som uppskattas att gå åt under dagen innan försäljningen påbörjas och slipper transportera fyr-

verkerier gång på gång mellan förrådet och försäljningsplatsen, vilket är ett riskmoment. Generellt finns inget att vinna ur säkerhetsperspektiv genom att villkora en lägre mängd, säger Malin Jonsson.

4 Polisens avgifter för hanteringen av explosiva varor var låg. Nu blir det kostnader i nivå med arbetsinsatsen och därmed dyrare. Enhetlig prisbild vore bra, vad rekommenderar MSB?

– Förutsättningarna kan variera mellan kommuner vilket kan påverka avgiftens storlek. MSB avser att följa upp detta för att kunna ge vägledning och harmonisera arbetet med avgifter för tillstånd och tillsyn, säger Christer Strömberg, tillsynsenheten MSB.

5 När räddningstjänsten behöver söka tillstånd för sin egen hantering av drivmedel och gasol, blir det lite huvudbry med tanke på jäv. Något råd?

– Kommunallagen innehåller bestämmelser som i princip förbjuder en nämnd att bevilja tillstånd till sig själv alternativt att tillsyna sin egen verksamhet. Detta brukar kommunerna normalt sett ordna genom att lägga just de frågorna på en annan valfri nämnd, säger Torkel Schlegel, chef för MSBs rättsenhet.

6 Varför ska föreståndaren godkännas i samband med explosiva varor och enbart anmälas vid hantering av brandfarliga varor?

– Anledningen till att föreståndare för explosiv vara ska godkännas beror i huvudsak på risken för att varorna kommer till brottslig användning, säger Schlegel.

RÖSTER OM LBE

– Den nya lagstiftningen är välkommen och upplevs mycket tydligare än den gamla. De krav som gäller för hantering, överföring och import är tydligt strukturerade och lätta att hänvisa till. Det krävs dock omfattande arbete från MSB att få samma tydlighet i de föreskrifter som är kopplade till lagen.

Hans Ekberg, Halmstad

– Troligtvis kommer vi att vidaredelegera beslutanderätten till en heltidskår. Vi har för få tillståndsansökningar och blir aldrig experter i frågan.

Rolf Alldén, Pajala

– I nuläget lär vi oss att bli en tillståndsmyndighet, vi planerar för kompetensutbildning av personal och vi tänker på att vara noggsamma i överlämnandet mellan polisen och kommunen. Lagen kan innebära att kommunerna får en tydligare helhetsbild över risker för brandfarliga och explosiva varor.

Tord Eriksson, Norra Älvsborg

Hans Ekberg

Hur ska polisens sekretess hanteras?

Hur avgör man om en person som tidigare varit straffad är lämpad att hantera explosiva varor? Och hur hanteras polisens sekretessuppgifter?

Tillstånd för explosiva varor är en av de frågor som vållat kommunerna mest huvudbry.

■ Med hjälp av Torkel Schlegel, jurist och chef för MSBs rättsenhet, försöker vi reda ut en del begrepp.

Vilka uppgifter ska begäras från polisen?

– Kommunen ska begära ut uppgifter ur belastnings- och misstankeregistren från Rikspolisstyrelsen. Mer information finns på deras hemsida. Belastningsregistret innehåller uppgifter om brott och kan därför ligga till grund för kommunens beslut. Misstankeregistret innehåller däremot uppgifter som inte är helt säkra, den enskildes skuld har ännu inte prövats slutligt. Kommunen bör därför vara försiktig med att lägga dessa uppgifter till grund för ett beslut. Vid osäkerhet rekommenderas samråd med polis eller åklagare.

Hur bedömer man om en person är lämplig?

– Det prövas med stöd av paragraf 19 i lagen. Prövningen ska klarlägga om sökanden/föreståndaren har förutsättningar att sköta hanteringen så att lagstiftningen uppfylls. När det gäller betydelsen av eventuell brottslighet ska tillståndsmyndigheten, det vill säga kommunal nämnd, pröva om sökanden/föreståndaren på grund av sin tidigare brottslighet kan förmodas sakna vilja eller förmåga att följa lagstiftningen, inte minst reglerna som syftar till att hindra att de explosiva varorna kommer till brottslig användning.

Vilken tidigare brottslighet kan göra sökande olämplig?

– Det är naturligtvis svårt att bedöma vilken inverkan tidigare brottslighet har på vilja och förmåga att följa regelverken. Brotts som allmänt sett talar mot den enskilde är brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor i sig, exempelvis tillståndsbrott. Men även

grövre våldsbrott, vapenbrott, rån och liknande. Brotts som mera sällan torde tala mot den enskilde är enstaka normala trafikbrott eller brott som endast givit penningböter.

– En annan viktig faktor är naturligtvis typen av vara. Här kan förvaringsföreskrifternas bilaga om begärlighetsgrad vara en vägledning. Vid tillstånd för varor med den lägsta begärlighetsgraden är det inte lika relevant att pröva den enskildes tidigare brottslighet. Tänk även på att enligt paragraf 14 i förordningen ska kommunen underrätta närmaste polisdistrikt om alla tillståndsansökningar. Polisen får därmed en möjlighet att reagera om någon olämplig person sökt tillstånd.

Ska uppgifter från polisen diarieföras?

– Regler om diarieföring, sekretess och så kallad gallring av dokument måste varje kommun själv kunna hantera. Vi kan dock notera att om kommunen avslår en ansökan med hänvisning till sökandens bristande personliga lämplighet ligger det i sakens natur att underlaget inte kan gallras bort omedelbart.

– Uppgifter från misstankeregistret omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (35 kap 1 §). Uppgifter som kommunen fått ur belastningsregistret omfattas däremot inte av sekretess.

Torkel Schlegel

Rits-styrkor har funnits sedan 1992, men de har kallats till insats vid ett fåtal tillfällen. Nu föreslås att två av sex styrkor försvinner.

FOTO: PETER LUNDGREN

Två Rits-styrkor bort

■ Helsingborg och Härnösand föreslås läggas ner

Det räcker med fyra så kallade Rits-styrkor, två kan läggas ner. Det föreslår en MSB-utredning.

■ Rits står för räddningsinsats till sjöss och är sex styrkor som byggdes upp efter branden på Scandinavian Star 1990 då 159 människor omkom. De finns i Härnösand, Stockholm, Visby, Karlskrona, Helsingborg och Göteborg.

Styrkorna är ett samarbete mellan MSB, Sjöfartsverket och Kustbevakningen. De består av specialutbildade brandmän i kommunal räddningstjänst som vid larm kan transporteras med helikopter eller båt för att göra livräddade insats vid fartygsbränder eller miljöräddningsinsatser till sjöss.

Rits-styrkor har funnits sedan 1992 och larmats vid 10-12 tillfällen, men gjort insats bara ett fåtal gånger. 2010 fick MSB i uppdrag att utreda framtiden för Rits-styrkorna.

– Det var av två anledningar. Dels var systemet funnits ganska länge, dels handlade det

om hur vi bättre kan utnyttja gemensamma resurser inom Norden och Östersjöområdet, säger Rolf Nordengren, utredare på MSB.

Sjöräddningsstyrkor finns sedan tidigare i Norge och är under uppbyggnad i Danmark och Finland. Det har startats ett nordiskt Rits-forum och räddningstjänsten i norska Bergen har fått i uppdrag att leda forumet med inriktning på en nordisk samverkan. Nästa år ska man hålla en gemensam sjöräddningsövning Skagex 11.

Utredningen har Rolf Nordengren tittat på sjötrafiken runt Sveriges kuster och var olyckorna sker för att bedöma behov och risknivåer. Mest trafikerade är vattnen utanför västkusten från Göteborg, söderut via Öresund och östkusten upp till Stockholm. Norr om Stockholm i Bottenhavet och Bottenhavet är inte trafiken lika intensiv.

Inte oväntat sker olyckorna där trafiken är som tätast. Mot bakgrund av det och ett ökat Nordiskt samarbete i sik-

te föreslår Rolf Nordengren att Rits-styrkorna i Göteborg, Karlskrona, Stockholm och Visby blir kvar. Helsingborg faller på närheten till Danmark, Härnösand på den begränsade sjötrafiken.

– Det finns Rits-styrkor i både Köpenhamn och Åhus och Bottenhavet och Bottenhavet föreslår vi täcks in genom att någon av de övriga styrkorna flygs dit upp.

Ett annat förslag från utredningen är att Rits-styrkorna med sina helikopterresurser ska kunna användas vid kommunala livräddningsinsatser. Till exempel för att nå ut till öar i skärgården när farvattnen är istäckta.

– Vi har också tagit fram ett utbildningskoncept för att förbättra kustkommunernas förmåga hantera fartygsbränder i hamnar. Det är en femdagarsutbildning som vi kallar RIPP, räddningsinsats på fartyg, säger Rolf Nordengren.

Utredningen ligger nu hos regeringen för avgörande.

GUNNO IVANSSON

RÖSTER OM LBE

– Tiden för införande och utbildning har varit för kort men är ändå hanterbar. Verksamheten ges möjligheter till ökad kunskap som är användbar i såväl olycksförebyggande som operativt räddningsskede.

Per Andersson, Alingsås-Vårgårda

– Jag är mycket tveksam till om anläggningsansvariga för-

står eller har kunskap om utfärdande av tillstånd för heta arbeten, vi har i samband med ansökan fått besked om motsatsen. Vi är inte med i matchen och det kommer att påverka oss och ansökningarna. Dock kommer vi att finna lösningen själva, eller inom våra kranskommuner där förslag finns att avsätta personal till en gemensam tjänst.

Carl-Ian Bissmark, Tjörn

NYTT OM NAMN

AnnKristine Elfvendal blir ny skolchef på MSB Sandö. Hon är i dag chef för utbildnings- och omsorgsförvaltningen i Nordanstigs kommun och tillträder i Sandö 1 maj. Fram till dess är Gunnar Sandmark tillförordnad chef på Sandö.

Ulf Mörkås har slutat som förbundschef i Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund och är

numera biträdande områdeschef i polisområde Fyrbodal med placering i Uddevalla.

Jan Eriksson, tidigare räddningschef i Norrtälje, har vikariat som sakkunnig inom skydd mot olyckor på länsstyrelsen i Stockholm.

Kristoffer Erixon, nytexaminerad brandingenjör från Luleå Tekniska Universitet, har anställts på Brandskyddslagens Örebrokontor.

Munkfors in i Karlstadsregionen

■ Munkfors kommun kliver 1 januari in i Karlstadsregionens räddningstjänst som då kommer omfatta sex kommuner.

Munkfors ingick tidigare i Klarälvdalens räddningstjänst tillsammans med Hagfors. Hagfors driver räddningstjänsten i egen förvaltning.

Utnyttjar arbetstiden bäst efter omorganisation

TRANÅS

Räddningstjänstens breddade uppdrag börjar sätta avtryck i kommunernas organisation av skyddet. I Tranås har man omorganiserat för mer förebyggande och bytt namn på förvaltningen.

■ Tranås var bland de första i landet att döpa om räddningstjänsten till Förvaltningen för samhällsskydd och beredskap – räddningstjänsten, nedkortat till FSB-Räddningstjänsten. Det var ett av de första besluten då relativt nyutträdde räddningschefen Bertil Fång tog 2009.

– Jag ville signalera förändring och att organisationen skulle spegla det breddade uppdraget; att vi skulle tänka på ett nytt sätt, säger Bertil Fång.

Bertil Fång kom inifrån, började som deltidare redan 1979, och erbjöds 2008 att bli chef för en organisation med ekonomiskt underskott och i stort behov av förändring. Läget uppstod när fyra heltidsbrandmän som närmade sig pension accepterade avtalspension.

Tre av tjänsterna återbesattes inte och den fjärde tjänsten omvandlades till en kombinationstjänst dagtid som insatsledare och olycksförebyggare.

– Den nya organisationen innebar i tid en halvtidstjänst ytterligare till förebyggande. Vi har också höjt kompetensen genom att anställa en LTH-brandingenjör, vilket vi inte haft tidigare. Brandingenjören har ansvar för förebyggande och till sin hjälp har en av våra insatsledare som halva tiden enbart arbetar förebyggande, säger Bertil Fång.

Deltidsstyrkan fördubblades till fyra man, varav den ena blev Förstainsatsperson, Fip, med egen bil och beredskap i hemmet. Förstainsatspersonen ersätter den indragna heltidaren i utryckningsstyrkan.

Totalt innebär förändringen att insatsstyrkan utökas med en man till åtta.

Schemat gjordes också om.

Tranås har omorganiserat räddningstjänsten för ett effektivare utnyttjande av personalens arbetstid. Schemaändringar har frigjort dagarbetstid för olika serviceuppgifter inom kommunen. – Vi har en bättre organisation idag, säger räddningschefen Bertil Fång

FOTO: GUNNO IVANSSON

– Förutom helgerna har vi gått ifrån dygn som är ett omodernt sätt att arbeta. Genom 42 timmar delat dygn får vi ut mer effektiv arbetstid.

Brandmännen har fått ett antal arbetsuppgifter inom kommunen. Till exempel har man ansvar för skötsel och kontroll av larm, brandsläckningsutrustning och reservkraft i kommunens fastigheter. Räddningstjänsten ska också se till att brandpostsystemet fungerar och varje kväll vid 22-tiden åker skiftet runt till kommunens sex idrottshallar och kontrollerar att inga kranar står och droppar och att det släckt och låst.

För att ge invånarna bättre service går kommunens servicenummer till FSB - räddnings-

tjänsten som finns tillgänglig dygnet runt.

Man har även fått brottsförebyggande uppgifter. I samband med att ett antal politiska rådlades ned fick FSB-räddningstjänsten ansvar för ett lokalt, opolitiskt brottsförebyggande råd.

Samverkan med polisen sker bland annat genom att FSB - räddningstjänsten sköter hittegodsomtagningen.

– I framtiden borde vi även kunna sköta passutlämning som då kan ske även helger och kvällar.

Som Bertil Fång ser det är dessa serviceuppgifter en viktig del av det breddade uppdraget.

– Vi ska jobba med säkerhet på alla nivåer.

Syftet med omorganisatio-

nen är att utveckla det olycksförebyggande arbetet utan att nämnvärt försämra den operativa förmågan. Samtidigt ska den operativa förmågan behållas och utvecklas.

Bertil Fång har varit öppen med att den nya organisationen kan innebära en fördröjning vid rökdykning. En sådan situation uppstod ganska snart vid ett larm mycket nära stationen.

På grund av den korta framkörningstiden hade inte rökdykarledaren hunnit få på sig utrustningen och Fip var ännu inte framme. Insatsledaren gjorde dock bedömningen att det inte rörde sig om inträngande i tät brandrök vilket de två rökdykarna gjorde. Trots underbemanning ansåg de sig

tvungna att agera och rädda en person ur den rökfyllda lägenheten.

Enligt arbetsledningen hade rökdykarledaren hunnit klä sig och förstainsatspersonen hunnit fram om insatsledaren bedömt att det var rökdykning och gjort den mer omfattande riskbedömning som Arbetsmiljöverkets föreskrifter, AFS, numera kräver.

– Insatsen ledde till en bra dialog. Efter det övade vi intensivt uppstart av insats med olika bemanning och nu har vi bra standardrutiner.

Trots förbättrade rutiner finns fortsatt risken att förstainsatspersonen kan komma något senare till olycksplatsen.

– Men görs bedömningen att det är rökdykning krävs en risk-

ttre

FAKTA

42-timmarsvecka och ändrat schema

■ Den extra arbetstid som frigjorts jämfört med den gamla dygnsorganisationen

Den nya organisationen arbetar 42 timmar delat dygn, men dygn på helger.

Beräkningen utgår från att räddningstjänsten är tjänst dygnet runt (24x7= 168 tim/vecka)

Förändring per vecka i nya organisationen:

- Daglig tillsyn (fordon, mtrl) + 3,5 tim
- Övning: + 6 tim
- Fysisk träning, schemalagd: + 9 tim
- Arbeta (service, kontroller m.m.) + 17,5 tim

I den gamla organisationen hade man inte lika mycket externa arbeten som idag.

Arbetsuppgifter som tagits bort i den nya organisationen är till exempel lokalvård i allmänna utrymnen som idag sköts av fastighetsägaren.

Brandmännen städar vagnhall och logement samt ansvarar för yttre städning som gräsklippning och snöskottning vid Tranås Säkerhetscentrum.

bedömning som tar en viss tid vilket innebär att förstainsatspersonen med största sannolikhet hinner fram för att inta sin position som pumpskötare.

Det som mötte störst motstånd från personalen var nedskärningen av heltidsstyrkan med en man.

– Personalen har tagit det på ett fantastiskt sätt. Även om man inte supergillat förändringarna har man accepterat och gjort det bästa av situationen. Vi har en bättre organisation idag. Genom satsningen på förebyggande får invånarna utanför tätorten bättre förutsättningar att klara en brand, säger Bertil Fång.

GUNNO IVANSSON

Efter omorganisation består skiftstyrkan av tre man. Det har försämrats den operativa förmågan, anser brandmännen Ebbe Gustafsson, Albin Nordell och Magnus Udenäs. FOTO: GUNNO IVANSSON

”En försämring operativt”

TRANÅS

Brandmännen har accepterat förändringen men anser att den innebär en försämring på den operativa sidan.

Att en minskning av heltidsstyrkan med en man skulle innebära så stor förändring överraskade dem.

■ De ser fördelarna med en ökad satsning på det förebyggande arbetet, men att det kommer att märkas först på lång sikt. I förstaskedet anser de att omorganisationen innebär en försämring. Uppdelningen av styrkan gör att man ibland är bara två man i första-bilen.

– Vi tappar att prata ihop oss på väg ut. Vi trodde inte att en man mindre skulle göra så stor skillnad, säger Magnus Udenäs, brandman.

Mycket handlar om rökdykning eller inte. När styrkan var samlad kunde rökdykarna ta på sig sin utrustning i bilen.

– Nu när man kommer fram ska man springa ut ur bilen och ta på sig utrustningen. Det blir en fördröjning och ett onödigt stressmoment i en redan stressad situation, säger brandman Ebbe Gustafsson.

Även i den tidigare organisationen kom insatsledaren i egen bil, men nu kommer även femtemannen, Fip, i eget fordon.

En stor förändring är också att det är fullbokat med arbete

Fulltecknad arbetsdag

”Det är i alla fall slutsnackat om att vi spelar kort och tittar på TV.

Mikael Ericsson, insatsledare, Tranås.

under skiften.

– Det är i alla fall slutsnackat om att vi spelar kort och tittar på TV. Det finns ingen ledig tid, säger Mikael Ericsson, insatsledare.

Schemaförändringarna ser man positivt på. Tidigare var alla förmiddagar uppbokade för fys och övning. Nu är måndagar fysfria och fysträningen förlagd till kvällspass vilket skapat utrymme för serviceuppgifterna under dagtid.

Tisdagar ägnas helt åt aktiviteter med koppling till operativ tjänst. Syftet är att öka kvaliteten genom att ägna en dag åt exempelvis övning, teoriutbildning, objektsorienteringar eller insatsplanering. Större övningar hålls på lördagsförmiddagarna.

– Lördagsövningarna när alla övar tillsammans är en klar förbättring, säger Albin Nordell.

– VI får mer tid och kan göra något rejält och får öva tillsammans heltid och deltid. Förr var det ofta så att heltiden ledde deltidsovningar en vardagskväll, säger Ebbe Gustafsson.

Kritiskt när överlevnadsdräkt läckte in vatten

Brandmannen hoppade i vattnet och räddade två kvinnor.

Men det kunde gått illa för alla tre. Överlevnadsdräkten höll inte tätt och brandmannen fick problem att hålla inte bara kvinnorna utan även sig själv över ytan.

Läckande överlevnadsdräkt var nära att dra ner både räddare och nödställda vid en insats i Mora.

■ – Brandmannen hade lyckligtvis flytväst men han var nära att råka mycket illa ut. Numera har vi som rutin att aldrig lämna fast mark utan flytväst, säger Johan Szymanski, ställföreträdande räddningschef i Mora.

Räddningstjänsten larmades om drunkning i Österdalälven klockan tio i ett en tisdagsnatt i oktober. Det var fem plusgrader i både luft och vatten.

Utryckning skedde både land- och sjöväg samt med räddningsdykare från Rättvik.

Räddningsledaren Johan Szymanski anlände tre minuter efter larm och inledde sökandet från land.

– Vi upptäckte två yngre kvinnor som låg i det starkt strömmande vattnet, de höll sig fast i en livboj. En av brandmännen gjorde sig klar att i överlevnadsdräkt tag sig ut till dem. Mörker i kombination med regn gjorde sikten dålig, berättar Szymanski.

Sista ordern till ytbärgaren från styrkeledaren Christer Böhl var: glöm inte flytvästen. En order som skulle visa sig livsviktig.

En brandman försökte springande längs älvkanten hålla de nödställdas position med hjälp av fickklampa. Det enda som syntes från land var reflexerna på ytbärgarens dräkt.

I vattnet fick brandmannen fatt i de mycket medtagna kvinnorna. En kvart efter larm anlände räddningsbåten, då hade en av kvinnorna försvunnit under ytan flera gånger. Brandmannen i vattnet fick dock inte bara kämpa för att hålla de två kvinnorna över ytan. Normalt ska en överlevnadsdräkt ha flytkraft, men den läckte och brandmannen fick problem att hålla sig själv över ytan. Han utlöste då flytvästen, vilket gav

tillräcklig flytkraft.

Till slut togs båda kvinnorna upp och fördes till sjukhus. De var kraftigt nedkylda med kroppstemperaturer under 30 grader. Brandmannen som befunnit sig i vattnet 15-20 minuter var även han nedkyld, men inte värre än att en dusch och värme på brandstationen hjälpte.

– Varför överlevnadsdräkten sprang läck vet vi inte, dock finns det två teorier. Antingen har en av dragkedjorna inte dragits igen ordentligt eller så har en del av understället hamnat ofördelaktigt och medfört att vatten kunnat läcka in vid halsen eller nacken. Dräkten provades dagen efter och då kunde inget läckage konstateras, säger Johan Szymanski

Däremot plockades två andra bort när samtliga dräkter inventerades efter olyckan. Händelsen har anmälts till Arbetsmiljöverket.

4

LÄRDOMAR

Alltid flytväst

1 En brandman i överlevnadsdräkt får hädanefter aldrig lämna fast mark utan flytväst. Det är numera rutin i Mora, Orsa och Älvdalen.

2 Se över rutiner och utrustning för att inte hamna i denna situation.

3 Det kan vara lämpligt att ytbärgarna alltid ska bära pannlampa för att orientera sig i mörkret och för att tydligare markera sin position för andra.

4 Trygg Hansa har kontaktats för att om möjligt förbättra den klassiska livbojen och förse den med reflex.

MSB avvecklar Ruhb

MSB har beslutat avveckla Ruhb-organisationen. Med början i år ska materiel under en femårsperiod skänkas till kommunerna i takt med att den avskrivs.

■ – Förråden innehåller förstärkningsmateriel för krigstider, men eftersom som hotbilden förändrats har materiel blivit överflödigt, säger Inge Olsson, områdesansvarig på MSB.

Ruhb står för räddningstjänst under höjd beredskap, och organisationen ersatte dåvarande Civilförsvaret som lades ner 1995. Kommunerna fick då materiel för räddningstjänst, bland annat motorsprutor och skyddskläder som RB 90. Kommunerna har fått använda materiel även i fredstid under förutsättning att den återställs i användbart skick.

– Materiel har i dag ett bokfört värde på 120 miljoner kronor. Största värdet har RB 90 med 25 miljoner och motorsprutor som har ett bokfört värde på 18 miljoner kronor.

Det är långa avskrivningstider på materiel, 15-20 år, men varje månad sker en avskrivning med ett par miljoner. Materiel som är avskriven och har ett nollvärde börjas skänkas redan i år och sedan skänks artiklarna i takt med att de avskrivs.

Enda förbehållet från statens sida är att kommunerna inte får skänka eller sälja vidare till privata aktörer.

När Civilförsvaret lades ner övertog dåvarande Räddningsverket ett par hundra förråd med utrustning. Dessa civilforsvarsförråd har successivt avvecklats och övertalig utrustning har sålts eller kasserats. Vid årsskiftet avvecklades förrådet i Bosarp utanför Eslöv och den 30 september det allra sista i Åsaka utanför Trollhättan.

GUNNO IVANSSON

Civilforsvarsförrådet i Åsaka utanför Trollhättan blev det sista att avvecklas och Per Aspner, MSB, överlämnade nycklarna till den nya ägaren Ann-Britt Andersson.

FOTO: MAGNUS KJELLMAN

Bred samverkan förebygger skolbränder

■ Skolbränder är ofta en yttring av att eleverna känner sig otrygga i skolmiljön eller mår dåligt. Därför bör arbetet med att förebygga bränder bli en naturlig del i skolans vanliga trygghetsarbete.

Det skriver MSB i en delrapport till regeringsuppdraget att ta fram en nationell handlingsplan mot skolbränder.

Varje år sker det nästan 500 skolbränder och skadorna uppgår till nästan en miljard kronor. Tidigare inträffade i snitt 330 skolbränder men 2005 skedde ett trendbrott och nu ligger antalet konstant kring 470 bränder.

Handlingsplanen tas fram i samverkan med Skolverket och Rikspolisstyrelsen. Syftet är att hitta förslag till hur myndigheterna bättre kan stödja kommunernas arbete mot skolbränder.

Erfarenheter visar att skolbränder kan förebyggas genom att se till skolmiljön i helhet och bred samverkan mellan olika kommunala förvaltningar. Att sprida dessa positiva erfarenheter är en viktig del i handlingsplanen. gunno ivansson

Svensk instruktörerna Annica Ljungblom (Tidaholm) och Leif Ekfeldt (Stockholm) under en paus i utbildningen i Dushanbe. I bakgrunden, klädda i RB 90-larmställ två av de tadjjikiska eleverna.

FOTO: STIG DAHLÉN

Tadzjikistan fick hjälp till självhjälp från MSB

DUSHANBE

Tadzjikistan är landet där du inte kan köpa vykort.

Orsaken är enkel: här finns nästan inga turister.

Men MSB har haft många medarbetare på plats hösten 2010.

De har jobbat för att landet ska bli bättre på att agera om ett av de största hoten mot landet blir verklighet – jordbävning.

■ Tadzjikistan är en geografiskt isolerad före detta sovjetisk republik, som i öster gränsar till Kina, i söder till Afghanistan. Området är ett av de mer utsatta i världen för jordbävningar, laviner, jordskred, översvämningar och lerfloder.

Resurserna för sök- och räddningsinsatser i kollapsade byggnader är mycket begränsade. Det gäller framför allt teknisk utrustning för att söka efter och nå fram till inestängda människor.

Med stöd från Sida och i samarbete med FN:s utvecklingsprogram, UNDP, och den "centrala kommittén för nödsituationer och civilförsvaret" driver MSB ett kapacitetsutvecklingsprojekt. Syftet är att stärka Tadzjikistans egen förmåga att genomföra räddningsinsatser i raserade byggnader de första kritiska dygnet efter en jordbävning.

Projektpengarna på 11 miljoner kronor täcker in såväl utbildning som inköp av utrustning samt byggnation av en övningsanläggning.

Projektet kulminerade hösten 2010 med utbildning och övning i den "ruinstad" som MSB byggt på den nationella räddningsstyrkans övningsfält i huvudstaden Dushanbe. I mitten av oktober var det slutexamen efter fyra veckors intensivutbildning för tolv elever ur den nationella räddningsstyrkan Tsentrosipas.

– Under de fyra veckorna har eleverna haft en stigande utvecklingskurva. De tog snabbt till sig teorin och hur internationella sök- och räddningsstyrkor jobbar, säger MSBs projektledare Carl-Johan Bäckström.

Som lärare och instruktörer har MSB huvudsakligen anlitat personal ur den svenska sök- och räddningsstyrkan. Majoriteten kommer från kommunala räddningstjänsten, exempelvis Leif André från förbundet Storgöteborg. Han fanns på plats under höstens utbildningar.

– Det här sättet att stärka ett lands kapacitet att själv hantera katastrofer direkt efter att de inträffat är ett bra sätt att bedriva bistånd på. Tidsfaktorn för att rädda liv när byggnader rasat är väldigt viktig, säger André.

En förutsättning för att projektet ska bli en framgång på sikt är att de som gått utbildningen för kunskaperna vidare till sina kollegor.

– Huvuddelen av vår insats är avslutad. Tadzjikierna påbörjar nu sin egen sök- och räddningsutbildning och fram till sommaren 2011 stöttar vi dem under själva genomförandet av utbildningen, men även med framtagandet av utbildningsplan. Viktigt är också att säkerställa så att tadjjikierna skapar rutiner för vård, underhåll och reparation av utrustningen.

– Det slutgiltiga målet för projektet är att tadjjikierna själva ska forma en kvalificerad sök- och räddningsstyrka. Det vi erbjuder är hjälp till självhjälp, säger projektledaren Carl-Johan Bäckström.

STIG DAHLÉN

FAKTA

Tadzjikistan

Invånare: 7,3 miljoner
Yta: 143 100 kvadratkilometer
Statsskick: Republik
Språk: Tadjjikiska, härstammar från persiska.
Gränser: Kina, Uzbekistan, Afghanistan och Kirgizistan.
Medellivslängd: 67 år
Huvudstad: Dushanbe, cirka 700 000 invånare
Självständigt: 1991. Friheten från gamla Sovjet följdes av ett blodigt inbördeskrig 1992-97.

”Vi måste göra rätt från början”

■ MSB kritisk mot Boverkets kostnad/nytta-analys

MSB anser att trygghetsbostäder redan vid byggandet ska förses med spisvakt och sprinkler. Kostar mer än det ger anser Boverket som i stället vill ha individuella anpassningar.

■ Det framgår av svaret på ett regeringsuppdrag att föreslå lämpligt brandskydd i nya boendeformer för äldre, som MSB fick tillsammans med Boverket och Socialstyrelsen.

Trygghetsbostäder är boende för personer över 70 år som känner sig otrygga eller socialt isolerade. I dag är brandskyddskraven samma som för vanliga lägenheter.

MSBs utgångspunkt är att äldres funktionsförmåga försämras med åren. De ganska pigga 70-åringar som flyttade

Kan inte räkna hem ”Nyttan per krona blir så liten att vi kan inte motivera generella åtgärder,”

Staffan Abrahamsson, Boverket

in kommer med tiden inte att kunna sätta sig själva i säkerhet vid en brand.

Därför bör brandskyddet vara bättre än för vanliga lägenheter och byggas in redan från början. MSB anser att bostäderna ska förses med spisvakt och automatiskt släcksystem.

Socialstyrelsen håller med om att det är önskvärt med ett varaktigt gott brandskydd re-

Björn Johansson

dan från början, men förlitar sig på att byggherrar och fastighetsägare gör en välgrundad bedömning av brandskyddsbehovet.

Boverket har gjort en kostnad/nytta-analys av att bygga in spisvakt och sprinkler och kommer fram till att åtgärden inte är rimlig. Boverket vill i stället ha individuell anpassning efter behovsprövning.

Enligt Boverket räddar man inte fler liv genom att åtgärda alla lägenheter jämfört med en satsning där behoven är störst.

– Nyttan per krona blir så liten att vi kan inte motivera ge-

nerella åtgärder, säger Staffan Abrahamsson, Boverket.

MSB är kritisk till Boverkets analys.

– Om man i beräkningsföretagningarna utgår från att en relativt stor andel av de boende inte kan hantera en brand- och utrymningssituation blir ju resultatet ett annat, säger Björn Johansson.

– Vi måste ju utgå från verkligheten. Risken är annars att vi återigen skapar ett problem med bostäder för äldre som inte är anpassat till målgruppen ur brandskyddssynpunkt. Möjligheterna för kommunerna att via tillsynen komma åt problem där de uppstår är dessutom starkt begränsade. Vi måste göra rätt från början, säger Björn Johansson.

GUNNO IVANSSON

Många brister vid Rinkeby-branden

Det fanns många brister vid branden i Rinkeby förra sommaren då sju personer omkom. Det anser Haverikommissionen och rekommenderar MSB, Socialstyrelsen och Polisen att vidta åtgärder.

■ Branden inträffade på kvällen 25 juli förra året och främsta orsaken till den katastrofala utgången är att dörren lämnades öppen när de boende flydde ur brandlägenheten. Brandrök fyllde trapphuset och en mamma, som befunnit sig hos en granne, rusade in för att rädda sina barn. Deras lägenhet låg tre våningar över brandlägenheten och kvinnan och de sex barnen tog sig bara ett par våningar ner innan de förlorade medvetandet i den täta röken.

De påträffades av rökdykare, men trots intensiva återupplivningsförsök gick deras liv inte att rädda.

Ingen av de inblandade i räddningsarbetet undgår kritik för insatsen. Haverikommissi-

onen konstaterar brister hos såväl räddningstjänst som polis, ambulanssjukvård och fastighetsägaren Familjebostäder.

Familjebostäder hade inte åtgärdat rökluckan som saknade vajer. När räddningstjänsten anlände kunde man inte ventiler ut rökgaserna i trapphuset; polisens samordnade inte informationen; räddningstjänsten kunde kanske fått ut offren lite tidigare med en bättre organiserad insats och sjukvården behandlade inte de skadade med den specialmedicin som fanns tillgänglig.

Genom enbart hjärt-lungräddning lyckades man få livstecken från tre av de skadade och enligt Haverikommissionen indikerar det att några av dem kunde varit möjliga att rädda om de kunnat bäras ut och fått rätt behandling direkt.

Rökgasluckorna är avsedda för räddningstjänsten insats, men enligt Haverikommissionen borde inte en glömd dörr kunna få så katastrofala conse-

Staffan Abrahamsson

kvenser. Haverikommissionen rekommenderar Boverket att undersöka system med dörrstängare och automatisk brandgasventilering av trapphus i flerfamiljshus.

MSB rekommenderas vidta åtgärder så att räddningstjänsten utvecklar sin förmåga att på snabbaste sätt få upp rökgasluckorna. MSB ska också se till att larmrutiner förbättras och att räddningstjänsten blir bättre på att skapa en lägesbild på stora olycksplatser.

Enligt MSB visar utredningen att det även brister i allmänhetens kunskaper.

– Kunskaper om hur man ska bete sig vid brand, utrymma eller stanna kvar i lägenheten, kan vara livsviktiga, och det har vi tagit fasta på i den nationella strategin, säger Anders Lundberg, MSB.

Myndigheterna har ett halvår på sig att svara.

– MSB kommer fortsätta arbetet med att utveckla och stödja kommunernas förmåga till samverkan och effektivt arbete på en skadepåplats, säger Håkan Axelsson, enhetschef på MSB.

Boverket vill ogärna ställa generella krav som leder till kostnadsökningar. Krav på automatisk öppning av rökgasluckor skulle antagligen bli för dyrt. Ställs det krav på dörrstängare måste det troligtvis också ställas krav på dörröppnare, med hänsyn till tillgänglighet i bostäder.

– Det är snarare så att man skulle behöva titta mycket mer på hur fastighetsägarna efterlever sin underhållsskyldighet. Vi är mitt uppe i hanteringen av remissvaren på revideringen av byggreglerna och kommer att ha med oss Haverikommissionens rekommendationer i det arbetet, säger Staffan Abrahamsson.

GUNNO IVANSSON

Deltidare vill ha mer praktik

Cursnet är krångligt. Det är för mycket teori och för lite praktik.

Det är några synpunkter i den utvärdering av utbildning i räddningsinsats som MSB gjort.

■ Utvärderingen omfattar tio kurser, sex hos externa utbildare och fyra i Revinge och Sandö.

Distansutbildning över Cursnet får mycket kritik och MSB har gjort upplägget betydligt med styrande. Samtidigt konstaterar man att det är förvånansvärt många elever som har liten eller ingen datorvana.

En vanlig synpunkt är att det är för mycket teori och för lite praktik. Många förväntar sig en rent praktisk utbildning och ser teorin som ett nödvändigt ont.

Motsvarande förväntan finns hos arbetsgivarna där en majoritet vill se mindre förebyggande och mer praktisk utbildning för deltidsbrandmännen. Generellt är de nöjda och anser att räddningsinsats är en bra och bred grundutbildning.

För utbildarna är elevernas ojäma förkunskaper ett stort problem. Därför ska det anordnas informationsdagar för räddningsinsats som bland annat ska förtydliga kravet på genomgången preparandutbildning.

Överlag är eleverna mycket nöjda med kurserna. Alla elever på nio av kurserna rekommenderar kursen i mycket hög eller hög grad. Mest nöjda var deltagarna i Jönköping där alla rekommenderar kursen i mycket hög grad.

Kurserna får följande betyg. Max är 4.

Jönköping (BF)	3,59
Skövde (SRTC)	3,54
Karlstad (BF)	3,51
Revinge (MSB)	3,38
Borlänge (BF)	3,37
Skövde (SRTC)	3,36
Rosersberg (Niscayah)	3,25
Sandö (MSB)	3,21
Revinge (MSB)	3,20
Sandö (MSB)	3,08

BF: Brandskyddsföreningen, SRTC: Swedish Rescue Training Center

Totalt utbränd buss. Skav mot plåtkant skapade kortslutning mellan plus och minus kablar på inbyggd 220 volts batteriladdare och orsakade branden.

FOTO: JAN ANDERSSON, VOLVO BUSSAR

FAKTA

Volvos olycksutredning

Volvo Bussars eftermarknadsavdelningar över hela världen är ombedda att skicka in en rapport till Volvo efter en brand/olycka.

Anses att egen utredning behövs begärs först fakta, bilder och annan information in.

Bakgrundsmaterial tas fram: reparationsstatistik, tryckluftsschema, ritningar på motorrum, ledningsmattor och elcentral.

Besiktning på plats. Information hämtas från förare, vittnen, räddningstjänst med flera. Fordonet undersöks och vid behov tas material med hem för vidare undersökning.

Inom 15 dagar efter undersökning ska en första egen rapport ha skrivits.

Det har hänt att större utredningar tagit upp till ett år, men oftast utreds en brand på några dagar.

Elfel och läckage av olja eller diesel var tidigare vanliga fel som via erfarenheter lett till säkrare konstruktioner.

Följer bussbränder globalt

Volvo har gjort egna utredningar sedan 1977

GÖTEBORG

Det har inte spelat någon roll om olyckan inträffat i Mexico eller Säfte. Där en buss brunnit eller kraschat, dit har Jan Andersson åkt.

– Bränder är egentligen mest intressant, erfarenheter från dem kan förhindra upprepning, säger han.

Jan Andersson gjorde sin första olycksutredning 1977. I oktober gick han i pension från Volvo Bussar. Kvar på företaget finns erfarenhetsbanken.

Ibland har det varit ett omfattande arbete för att hitta orsaken, eller för att kunna konstatera om olyckan orsakats av fordonet.

För några år sedan inträffade en svår bussolycka med flera döda utanför Örebro. Räddningstjänsten kapade taket på bussen för att få ut alla skadade. Med taket kapades också en mängd elkablar.

Haverikommissionen och Jan Andersson samarbetade i olycksutredningen. Men för att

kunna göra bromstest och andra felsökningar på bussen måste Andersson hitta och reparera alla avkapade elkablar. Det tog en vecka.

– Det var inget fel på bussen. Föraren hade fått en lättare infarkt, det var därför bussen kört av vägen.

Bränder har oftast varit skälet till att Andersson packat väskan. Olyckor inträffar mindre ofta och exakt samma orsak upprepas sällan.

– Undersökningar från bränder gör därför mer nytta. De fel jag upptäcker och bedömer intressanta förmedlar jag vidare i vår säkerhetsgrupp. När vi anser att något måste åtgärdas kallas berörda avdelningar in och sen får de ta över.

Volvo Bussars eftermarknadsavdelningar runt om i världen har en informationsblankett som de ombeds skicka in vid brand eller olycka. Det resulterar i cirka 30 undersök-

Jan Andersson

ningar om året, varav ungefär 25 bränder.

– Vi får inte vetskap om alla händelser och kan inte alltid kräva att få göra en undersökning. Men kommer det in en önskan om utredning är det samma sak som klartecken.

Bussbränder börjar nästan uteslutande i motorrummet. Ofta kan en tidigare reparation ha orsakat skav på kablage eller vätskeläckage, vilket i sin tur kan orsaka brand. Fakta om verkstadsbesök är därför grundläggande.

Fordonstillverkare testar nya modeller innan de släpps till försäljning. Men felmontering kan ske vid tillverkning. Av det skälet brukar Jan Andersson kontrollera om bussar med närliggande chassinummer som det skadade fordonet har samma problem.

– Om det är så kan man anta att det beror en felmontering. Då åtgärdas berörda fordon.

Men om vi upptäcker att en komponent är feldimensionerad, då är det ett kvalitetsproblem. Beroende på felets art kallas bussarna in direkt eller åtgärdas vid nästa service.

– Och även om fordonen är testade innan de tas i drift kan förutsättningarna ändras när bussen förses med extrautrustning.

Moderna problem är att bussarna, som är en dyr investering, körs allt fler timmar om dygnet för att de ekonomiskt ska bära sig. Bussarna ska också vara tystare och mer isolerade. Avkylningen i motorrummet blir sämre.

– Då gäller det att utvecklingen av material hänger med. Kablar måste klara högre värme utan att riskera att torka och spricka.

Motortvätt är ett sätt att förebygga. Volvo Bussar var med och framförde synpunkter till Bilprovningen om att det var mycket olja och allmänt lortigt i motorrummen. 2002 drev Bil-

provningen och försäkringsbranschen igenom kravet på motortvätt innan besiktning.

Senare kom försäkringsbolagens krav på automatisk brandsläckningsutrustning i motorrummet. De två åtgärderna har minskat antalet bränder och minskat konsekvenserna vid bränder.

– Vi har historiskt varit förskonade från allvarliga personskador på grund av bränder, och med ett minskat antal bränder ökar självklart säkerheten.

Jan Andersson har sitt sätt att utreda och felsöka. Han vill inte säga att något sätt är rätt eller fel. Men har du något tips till andra olycksutredare?

– Var riktigt säker på det du säger. Jag har aldrig spekulerat i olycksorsaken. Du tjänar mer på att säga att du inte är säker än på att chans. Då kan du stå upp för det du säger och behöver aldrig vara orolig vid en rättslig prövning.

PER LARSSON

Bränderna ökar – sprinkler stoppar många tillbud

GÖTEBORG

Trenden för bussbränder har varit negativ. Statistik visar en fördubbling åren runt millennieskiftet.

Men efter försäkringskrav på sprinkler i motorrummen tycks antalet utvecklade bränder ha minskat kraftigt.

■ – En bussbrand utvecklas fort och konsekvenserna kan bli svåra. Vi måste få förbättringar av säkerheten, sade Björn Sundström, forskare på SP (Sveriges tekniska forskningsinstitut), på den internationella Five-konferensen i Göteborg.

Dagens bussar är säkrare på många sätt. Att de börjar brinna oftare anses bland annat bero på att de nyttjas hårdare, vilket påverkar temperaturen i motorrummet. För att få ner motorljudet har motorrummet isolerats och luftflödet minskat, vilket också påverkar temperaturen i utrymmet.

– Ökande mängder material med sämre brandtekniska egenskaper i inredningen påverkar också situationen, säger Björn Sundström.

Statistik i en SP-rapport visar att antal anmälda bussbränder i Sverige ökade kraftigt under åren 1996-2004, från 68 till 125 per år.

Försäkringsbranschen har statistik över försäkringsanmälda bränder fram till 2008. Siffrorna säger inte hur många bränder som inträffat och är därför inte jämförbara med SPs.

Men antalet försäkringsanmälda bränder har minskat kraftigt. 1999 anmäldes 90 bussbränder till försäkringsbolagen, 2008 bara 37 bränder.

Orsaken lär vara sprinkler. 2004 började svenska försäkringsbolag ställa krav på släcksystem i motorrummen, i praktiken sprinkler. Det har haft effekt.

– Sedan 2004 har vi inte haft en enda skada på grund av motorbrand. Siffrorna har gått ner tack vare sprinkling, säger Kjell Spångberg, teknikansvarig på TryggHansa.

Sprinklern hindrar inte branden från att inträffa. Men statistiken indikerar att många brandtillbud släckts tidigt och inte blivit försäkringsärenden.

Kjell Spångberg anser att sprinklern är ett billigt skydd.

– Den kostar 15 000-20 000, bussen kostar 3,5 miljoner.

Vad är främsta orsaken till bussbränder i dag?

– Elfel, det finns ett antal mil elkablar i bussar.

Sakkunniga vill nu se sprinkler i motorrum som EU-standard.

Även om det automatiska släcksystemet inte skulle klara att släcka branden är en lyckad dämpning av branden väsentlig, poängterade Ben Hughes från Firetrace International, USA:

– Tidsaspekten är kritisk. Vid brand är en buss full av rök på i genomsnitt två minuter.

Five-konferensen lockade över 200 delegater från 19 länder. De fick bland annat höra Jean-Paul Delneufcourt, EU-kommissionen, prata om nuvarande och kommande EU-standarder. Men EUs harmonisering ifrågasattes. Den ansågs tandlös.

– Varför använder EU en standard för inredningsmaterial som använts i USA sedan 1969 och ännu inte lett till nå-

gon förbättring? Ni behöver kanske se över arbetet och gå över till en annan standard, sa Marcelo Hirschler, brandforskare från USA.

Björn Sundström, SP, ansåg att EUs nuvarande krav är för snälla och inte gör någon nytta:

– Inredningsmaterialen behöver endast klara ett enkelt horisontellt flamspridningsprov. Det är omvittnat otillräckligt eftersom även brandtekniskt dåliga material blir godkända. Kraven för exempelvis flyg och tåg är betydligt högre.

– Vi är medvetna om problemen, var Delneufcorts svar på synpunkterna. Förutom tuffare krav på brandmotstånd vill Sundström ha internationellt krav på släcksystem i motorrum och på brandavskiljning samt att provningskrav införs.

SP har för EU och FN i Genève presenterat ett nytt provningsförfarande av material och håller nu på att ta fram en teststandard för släcksystem som man hoppas ska vara klart om ett halvår.

– Det handlar om en standard för hur man testar om ett släcksystem klarar bränder i motorrum. Det finns ett globalt behov av en sådan teststandard, både tillverkare och myndigheter vill ha det. Även det ska vi försöka få igenom i Genève.

PER LARSSON

Björn Sundström

Nya bränslen ger nya risker

GÖTEBORG

Fler alternativa bränslen förändrar fordonsbranschen.

Vad innebär det vid en brand?

– Fordon kan bli till missiler, säger David Dalrymple, USA.

■ En vanlig bilbrand kanske inte är så vanlig längre. Det beror på vad ägaren fyller tanken med.

En traditionellt hanterad insats kan få ödesdigra konsekvenser.

– Vid brand är det oerhört viktigt att räddningstjänsten får korrekt information om vilka drivmedel som är inblandade, säger Anders Lönnermark, SP.

På Five-konferensen i Göteborg gavs en rad exempel på konsekvenser av alternativa drivmedel i kombination med bristande kunskaper.

En förare som körde på gasblandning tände en cigarett och hela bilen blev ett eldhav eftersom gassystemet läckte. I Seattle exploderade en gastank och flög iväg 30 meter. Forskaren Vladimir Molkov, professor vid Ulsters universitet i Nordirland, poängterade att vätgas förvaras med 350 bars tryck, och vid läckage släpps ut 4,4 kubikmeter per sekund.

– Ett villagarage är borta på några sekunder.

– EUs mål är att 60 miljoner bilar ska drivas med vätgas år 2030. Men de flesta uppskattningar tyder på att antalet

fordon i Sverige då fortfarande kommer att vara få, säger Anders Lönnermark.

Även om bensin och diesel är dominerande drivmedel är en sammanställning över antalet gasfordon, tankställen och såld volym i Sverige talande för förändringen i branschen.

1995 fanns 44 fordon, ett tankställe och det såldes 986 000 normalkubikmeter naturgas.

2009 fanns över 23 000 for-

Explosivt

”Fordon kan bli till missiler”

David Dalrymple, losstagningsexpert, USA

don, 104 tankställen och det såldes över 67 miljoner normalkubikmeter naturgas och biogas.

David Dalrymple har jobbat inom räddningstjänsten i USA i 26 år och är nu losstagningsexpert. Hans fasa är att brandmän som släckt bränder i bilar i 20 år inte anser sig behöva lära sig något.

– Vardagsolyckan har ändrat sig. Vad exakt väntar oss när vi öppnar huven? Vad kan hända om vi använder klippverktyg och det sitter en stor elledning under huven?

Samtidigt som Dalrymple varnar vill han inte skrämna branschen.

– Jag vet att räddningstjänsten kan bli paranoid när det kommer något nytt. När vi fick krockkuddar sades det att de skulle döda brandmän. Det gjorde de inte. Men det krävdes lite extra kunskap, och det gör det nu också.

Patrik Klintbom, specialist på alternativa bränslen vid Volvo Technology, konstaterade att nya bränslen kan ge upphov till nya fenomen. Och även om tillverkarna gör omfattande tester har bensin och diesel som drivmedel 100 års försprång.

– Alla bränslen är av naturen brandfarliga och bränslesäkerhet hör till produktsäkerhet, sade han.

Klintbom konstaterade att för lastfordon kommer diesel att dominera åtminstone 20 år till, naturgas och biogas kan bli stort regionalt och DME kommer att växa.

– Standarder och samarbete är viktigt och nyckeln till framgång. Vi behöver samarbeta med räddningstjänsten i samband med tester och för att ta fram säkerhetsmärkning av fordon.

PER LARSSON

Fotnot: DME (dimetyleter) är en icke giftig gas som framställs från naturgas, kol, eller biomassa och kan användas som bränsle i dieselmotorer.

– Säkerhet kostar och bör göra det

■ Södra Älvsborgs räddningstjänst har kikar på fyra bussbränder från 2009 där branden startade i motorrummet. Övertändning skedde 4-14 minuter efter upptäckt.

– Tre av fyra bussar hade

brandsläckningssystem, sade ställföreträdande räddningsschef Leif Isberg på konferensen.

Huruvida systemen var helt i funktion framgick inte. Isberg efterlyser regler. Krav på

varningssystem och släckutrustning, krav på årlig inspektion av brandsäkerheten och krav på brandsäkerhetsutbildning av förare.

– Säkerhet kostar och bör göra det, sade han.

Sune, 68, har ryckt ut halva livet

Sune Johansson från Rimbo vet hur det är att vara deltidbrandman. Trots att han passerat pension och 34 år i yrket fortsätter han.

– Men i maj slutar jag, någon måtta får det vara, säger han och skrattar.

■ För en brandman är den ena dagen aldrig den andra lik och det är därför han har jobbat så länge.

– Jag började hösten 1977. Man känner att man ställer upp och hjälper andra, säger han.

Under åren har det blivit en del larm, närmare bestämt 1370 stycken. Det första var en skogsbrand som upptäcktes från ett flygplan. Sune och hans kollegor hade inte fått någon exakt platsangivelse, men under utryckningen blev de plötsligt återkallade eftersom det visade sig att branden härjade på andra sidan länsgränsen.

Första riktiga insatsen var

brand i en lastbil. Den var lastad med stora pappersbalar likt de som använd vid tidningstryckning. Branden var anlagd och uppe på en av balarna fick Sune släcka sin första brand.

– Det var en spännande upplevelse. Min första rökdykarinsats orsakades av ett ljus som antänt ett bord. Vi löste situationen genom att gå in och ta ut bordet genom fönstret, minns Sune.

Han framhåller sammanhållningen inom yrket. Behöver man hjälp från en annan räddningstjänst får man det.

– Det blir sådan gemenskap. För fanns en tyst överenskommelse om att inte gå in på varandras områden. Men är det en stor brand idag är det bara skönt med uppbackning. Det skapar bra kamratskap och teamwork som ger mycket, säger Sune Johansson.

SHEKAR AMIN

Sune Johansson, deltidare i Rimbo och en av Sveriges äldsta brandmän. 68 år gammal rycker han fortfarande ut. Allra äldst är en kvinnlig deltidare i norra Värmland.

FAKTA

Namn: Sune Johansson.

Född: 8 november 1942.

Familj: Fru, fyra barn och 12 barnbarn.

Hobby: Jakt och fiske och alla barnbarn. Ett av barnbarnen är med i ungdomsbrandkåren. Dessutom har Sune tävlingsdansat i 17 år. Trefaldig segrare i både Hälsingehambon och Upplandsschottisen. Nu förtiden nöjer han sig med att motionsdansa.

FAKTA

Landets äldsta brandmän

69 år: 1 (kvinna)

68 år: 3

67 år: 3

66 år: 11

65 år: 30

LINDSTRÖM

Starkt om Backabranden

■ Den 29 oktober 1998 hade 400 ungdomar samlats i Makedoniska föreningens lokal på Backaplan för att dansa och ha kul tillsammans. De festsugna ungdomarna var många fler än vad lokalen egentligen var tänkt för. Plötsligt började det brinna och snart vällde svart het rök och eld över festdeltagarna, 63 ungdomar omkom och 200 skadades. Branden visade sig vara anlagd av tre unga pojkar som nekats inträde.

Ann-Britt Söderbergs dotter Johanna var inne i lokalen när det började brinna. I boken "Jag kommer sen..." av Eva Wiklund får vi följa hur Ann-Britt bearbetar den ena svåra händelsen efter den andra. Boken tar även upp polisutredningen och följderna för dem som anlade branden.

med att de intervjuer och det material hon inhämtat är återgivet utifrån hennes perspektiv som författare, hennes tolkning av situationer och rättgångar.

Trots att hon inte var med lyckas Eva Wiklund inte bara förmedla sorgen och känslan av förlust utan också Ann-Britts styrka och hur hon gör för att överleva den mest traumatiska händelse en människa kan drabbas av.

För den som vill hämta styrka att ta sig ur en jobbig tid i livet är boken en källa att ösa ur.

SHEKAR AMIN

Brandmännen möttes av en förfärlig syn när de kom till Backaplan. Ett stort antal ungdomar hade tagit sig ut men de hjärtskärande barnskriken inne från makedonska föreningens lokal vittnade om att det hela var långt från över.

Boken ger en detaljrik men samtidigt övergripande bild av allt ifrån vad en av de misstänkta sagt innan erkännandet till de anhörigas upplevelser.

I boken kan man följa berättelser från ett stort antal intervju-personer.

Eva Wiklund är i boken noga

Vann uppsatspris

■ Ida Hilander och Hannes Janzén vann MSBs uppsatspris 2010. "Hantering av risker med låg sannolikhet – privat/offentligt samarbete för hantering av långvariga elavbrott" är en magisteruppsats i nationalekonomi som de båda skrev vid Linköpings universitet.

– Vår utmaning var att kombinera nationalekonomi med krishantering och få en akademisk uppsats som var lättfattlig och kan göra nytta i kommuner och privata företag, sa Ida Hilander.

De två delar på åran och 10 000 kronor.

■ Vi skrev i våras om brandmannen Caroline Ek från Eskilstuna som tagit världsmästartiteln i kickboxnings största organisation, Wako Pro. Nu kan hon även titulera sig Europamestarinna.

1,25 in i finalen mot ryskan Olga Kochetkova fick Caroline Ek in ett hårt knä mot revbenen på ryskan. Ryskan tvingades ta räkning och ledaren kastade in handduken.

Synskadade David Sundström och Ulrika Hedman vid baslägret på 5 400 meters höjd.

Klarade utmaningen

Utmaningen gick vägen.

– Det bästa jag varit med om, säger Ulrika Hedman.

■ I förra numret berättade vi om Ulrika och David Sundström, båda MSB, som var på väg till Mount Everest.

Nu är de hemma igen.

Det fanns en viss anspänning innan, men de båda klarade vandringsen upp till 5 400 meters höjd. Dock inte utan vissa besvär. David fick problem med höjdskillnaden och Ulrika fick köldksem på händerna.

– På 4 400 meters höjd började jag må sämre, hyperventilerade och fick ont i huvudet. Jag hade 114 i vilopuls, jämfört med 50 i vanliga fall, säger David.

Hela vandringsen tog 13 dagar,

efter nio dagar nådde de baslägret på 5 400 meter.

De var i princip utomhus i två veckor, levde dygnet runt i sina underställ. Det var varmt på dagen, rått och kallt på natten.

– Vi sov i så kallade tehus, men det är inte mer än ett bås med kamin och brädvägg, berättar David.

För både Ulrika och David var det den häftigaste tur de hittills gjort, upplevelse och påfrestning på samma gång.

– Det var tufft och varje dag var en utmaning, inte bara fysiskt utan även mentalt. Man satte upp mål och tacklade olika känslor hela tiden, säger Ulrika.

PER LARSSON

FEMKAMPEN

Ämne	5 poäng	4 poäng	3 poäng	2 poäng	1 poäng
KOMMUN lockar turister	Drygt 40 000 invånare, till ytan ungefär lika stort som Blekinge. Huvudorten har samma namn som kommunen.	Här finns även tätorterna Hortlax och Rognäs.	Har en ren i kommunvapnet. Det planeras för en vindkraftspark med 1101 vindkraftsverk, vilket kan bli en av världens största.	Författaren Liza Marklund och ishockeyspelaren Tomas Holmström har sina rötter i bygden.	Här äter man palt. Havsbadet är berömt.
ORGANISATION världen som arbetsfält	Internationell hjälporganisation som bildades 1971. Har i dag sektioner i 19 länder.	Syftet var en oberoende organisation som talade öppet om övergrepp och maktmissbruk utan att behöva ta politisk hänsyn.	Organisationen fick Nobels fredspris 1999.	Kristina Bolme Kühn, sjuksköterska, är ordförande i den svenska styrelsen.	Médecins Sans Frontières är namnet på franska.
MYNDIGHET med många inspektörer	Sorterar under Näringsdepartementet. Har 1 600 medarbetare på 15 orter.	Generaldirektör är Staffan Widlert.	Bildades 1 januari 2009 när fyra gamla myndigheter slogs samman och verksamhet från bl a länsstyrelser togs över.	Sysslar mycket med regler och tillstånd. Huvudkontoret i Norrköping.	Har fått kritik för hanteringen av körkortsärenden.
NAMN namnsdag i december	Tilltalsnamn för 114 000 kvinnor 2008, sex män hade det som andrahandsnamn	En med detta namn var svensk prinsessa och dotter till Johan III.	Finns i titel på berömd kärleksroman. Greta Garbo har gjort titelrollen på film.	Svensk artist som fick grammisar för årets kvinnliga artist och årets album heter så.	Namnet på Sveriges utrikesminister som mördades 2003.
TV-SERIE ljus röst	Rikligt prisbelönt amerikansk TV-serie som spelas in för sex TV-säsonger med totalt 86 avsnitt.	Historiens ekonomiskt mest lönsamma serie på amerikansk kabel-TV. Hade premiär 1999.	Handlar om en familj i New Jersey vars egentliga verksamhet är förtäckt som konsultfirma inom avfallshandling.	DiMeos och Lupertazzis är konkurrerande familjer.	Tony är huvudfigur i maffiafamiljen.

Rätt svar: Kommun - Piteå; Organisation - Läkarer utan gränser; Myndighet - Transportstyrelsen; Namn - Anna; TV-serie - Sopranos.

LUND Brandstationen i Lund ges chansen att bli bäst i klassen när det gäller jämställdhet och mångfald. Bakom står MSB med en miljonsatsning. Erbjudandet kräver en tydlig inriktning och är inte okontroversiellt på stationen.

Lund ska locka tjejer

Lunds brandstation ska bli en mönsterstation. En utmaning Gunilla Jansson, Joakim Gustafsson och hela

■ – Jag känner mig glad och stolt, det här ger oss möjlighet att testa och pröva det vi pratat om, säger utvecklingsledare Gunilla Jansson.

– Jag tror på detta, det ska bli spännande. Sen är det inte alla som tycker om det just nu, säger stationschefen Joakim Gustafsson

– Jag har inget emot mönsterstationen i sig. Men någonstans måste vetskapen finnas att vi aldrig kommer att nå dit de vill. Så attraktivt är inte yrket, tjejer är smartare än så, de satsar hellre på något säkrare, säger brandmannen och facklige representanten Jonas Härle.

Vi befinner oss på Lunds brandstation. Beskedet att räddningstjänsten kan få fem miljoner på fem år om man gör en rejäl satsning på jämställdhet och mångfald kom veckan innan och har inte riktigt landat hos personalen. Ingen vet med säkerhet vad det kommer att innebära, vad som krävs och vart det bär hän.

Men vilken viljeinriktning som krävs är uppenbart.

Räddningstjänsten Syd, som omfattar fem kommuner, gjorde för några år sedan en mångfaldssatsning där 24 personer med annan etnisk bakgrund utbildades under tio månader. Tio fick sedan jobb, tre som brandmän, tre som instruktörer/informatörer och fyra

jobbar med boendesäkerhet.

– Dessutom jobbar en som brandman i Ystad och två med information inom räddningstjänst i Stockholm, säger Gunilla Jansson som tycker resultatet blev gott, 13 av 24 fick jobb och mångfalden i förbundet ökade.

Nu handlar det främst om jämställdhet. I Syd finns nio tjejer anställda som operativa brandmän, nyanställda hamnar i Lund eller Hyllie för att inte hamna i total minoritet.

– Den enskilde blir mindre utsatt om det är fler tjejer i samma grupp. Och den forskning som finns säger att minoriteter anpassar sig till omgivningen. Därför sprider vi inte ut tjejer, säger Joakim Gustafsson.

Med mönsterstationen i sikte ska alla tjejer placeras i Lund de närmaste fem åren. Förbundet räknar med en rekrytering av 25-30 brandmän. Om 30 procent av dem är tjejer, vilket är ett mål, så får Lund åtta-tio kvinnliga brandmän.

– Jag tänker mig att vi börjar bygga en mönsterstation i stationen. Målet är att tre av fem skiftlag ska vara helt jämställda, fyra av åtta på skiftet ska vara tjejer.

Förutom jämställdhet i numerären ska räddningstjänsten jobba med utveckling inom

”Mängden tjejer har betydelse. Då är det lättare att locka fler.”

Gunilla Jansson, utvecklingsledare

metod och teknik, skapa en god arbetsplats. Joakim Gustafsson pratar om att projektanställa tre personer som är operativa brandmän och kan driva projekt i olika former där ordinarie personal medverkar.

– Det viktiga är att oavsett projekt, eller vilka som deltar, så ska gruppen vara jämställd. För att klara den här delen i projektet vill vi satsa lika mycket pengar som vi får från MSB.

En av utmaningarna är att hitta kvinnor intresserade av yrket. I det avseendet har inte utbildningen i Skydd mot olyckor (SMO) lyckats. Där har andelen tjejer legat runt tio procent. Den utbildning som startade i Revinge i våras saknar helt kvinnlig representation.

Räddningstjänsten Syd har sökt bidrag från ESF (Europeiska socialfonden) för 20 lärlingsplatser i tio månader. 50 procent av lärlingarna ska vara kvinnor.

– Jag kallade det en gräddfil när vi körde projektet med inriktning på mångfald och fick skit för det. Staten satsar pengar på SMO och utbildar människor åt samhället. Har vi synpunkter på SMO, exempelvis att intagningspoängen är för höga eller att innehållet behöver justeras, då får vi ta tag i det. Men jag tycker det är en katastrof om vi struntar i SMO och anstäl-

Räddningstjänsten Syd

FOTO: PATRICK PERSSON

ler på annat sätt, säger brandman Jonas Härle.

– Anställer vi lärlingar är det givetvis viktigt att vi intresserar dem för SMO, vi vill att de går vidare dit. Men något av det svåraste nu är att hitta alla kvinnor, säger Gunilla Jansson.

Att göra yrket synligt för kvinnor är fortfarande en utmaning.

– Många tjejer ser inte yrket, de ser inte arbetsmarknaden.

Jonas Härle ser de höga antagningspoängen till SMO-utbildningen som ett problem, och att de som har höga poäng inte är intresserade av utbildningen.

– Därmed får vi inte de människor vi vill ha. Tjejerna skulle inte räkna till att bygga vår mönsterstation om vi så dammsög SMO-utbildningen. Jag förstår inte MSBs mål med 40 procent kvinnor i yrket när verkligheten på skolorna är så långt ifrån. Det finns inte så många tjejer som är intresserade av att bli brandman.

Gunilla Jansson håller inte med om att det inte skulle finnas nog med intresserade tjejer.

– Polisen hade samma problem i början, nu har de 50 procent tjejer i utbildningen. Det

Jonas Härle

här handlar om att ändra synsätt, vilket kanske måste börja i förskolan, och därför är det viktigt att vi skapar den här arbetsplatsen. Det är viktigt att visa möjligheterna. Mängden tjejer har betydelse, då är det lättare att locka fler.

Är det rimligt att nå målet med 40 procent kvinnor?

– Vi kan nå dit. Jag ser det här som saker vi ska göra i vår ordinarie verksamhet. Med stödet från MSB kan vi göra det snabbare och med bättre kvalitet.

Räddningstjänsten Syds första uppgift är att förankra satsningen i leden. Även de i dag anställda kvinnliga brandmännen har, enligt Joakim Gustafsson, visat tveksamhet och färligheter för motsatt effekt. Han konstaterar att det behövs engagemang från alla om man ska lyckas. Räddningstjänsten har avsatt tre månader för detaljplanering. 1 april ska man vara redo att tala om hur satsningen ska göras.

– Jag tror på detta, tror det blir bättre medborgarservice om vi får fler kvinnor. För hälften av de medborgare vi möter är kvinnor, säger Gustafsson.

PER LARSSON

Sydbäst sammanlagt

– Räddningstjänsten Syd var inte bäst på allt, men de var bäst sammanlagt.

Så förklarar Anders Axelsson, MSB, varför brandstationen i Lund utsågs att få stöd till att bli en mönsterstation och förebild.

Kravet för att delta i utlysning var att stationen har heltidsanställd utryckningspersonal. Nio räddningstjänster anmälde intresse.

Alingsås-Vårgårda, Landskrona, Räddningstjänsten Syd och Södertörn gick vidare till en sista gallring.

– Det var inte lätt att välja. Att vi fastnade för Räddningstjänsten Syd beror på att de har erfarenhet av jämställdhetsarbete och mångfald och en särskild organisation för att jobba med frågorna, säger Håkan Axelsson, enhetschef på MSB.

FAKTA

Mönsterstation

– "En brandstation för alla" är ett utvecklingsprojekt från MSB med syfte att skapa en mönsterstation där det på sikt ska finnas en jämn könsfördelning (minst 40-60) och en synlig mångfald. Arbetsplatsen ska vara fri från diskriminering och kränkande särbehandling.

Brandstationen får 750 000 om året under fem år från MSB till utvecklingsarbetet, ytterligare 250 000 kan varje år sökas till särskilda satsningar.

Krav från MSB är att stationen är öppen för besök från media och forskare under projektiden och det förutsätts att arbetet med jämställdhet och mångfald fortsätter efter projektidens slut.

– Räddningstjänsterna har inte kommit särskilt långt, det är en låg nivå vi startar från. Ingen är exemplarisk utan alla har sina problem. Nu nu sätter vi strålkastarljus på en station, säger Anders Axelsson, MSB.

Stöd för kvinnor i fredsarbete

– Hur kan svenska organisationer som genomför internationella insatser bättre stödja lokala kvinnors deltagande i freds- och säkerhetsarbete?

Det var en huvudfråga vid en konferens i Stockholm som bland annat för att uppmärksamma tioårsjubileet av FN:s resolution om kvinnor, fred och säkerhet.

Det poängterades att det är viktigt att externa aktörer som MSB träffar lokala kvinnoorganisationer. Det gör dem synliga och ökar skyddet för kvinnorrättsaktivister.

MSB, Folke Bernadotte Akademin, Sida, Polisen, Försvarsmakten och organisationen Kvinna till Kvinna presenterade i en avsiktsförklaring ett gemensamt engagemang för att stärka kvinnors deltagande.

Åtgärdsförslag var:

– Vid finansiering av projekt och i samarbeten med länder i konflikt, ställ krav på att kvinnligt deltagande.

– Utveckla partnerskap med relevanta kvinnoorganisationer i vissa länder för informationsutbyte och konsultationer vid insatser.

Säkerhet för dig på webben

En webbplats om risker och säkerhet för privatpersoner.

Det är vad Dinsäkerhet.se erbjuder.

– MSBs avsikt med den nya webbplatsen är att underlätta för den enskilde individen att ta sitt ansvar. Dinsäkerhet.se, som ersätter Skyddsnetet.se, handlar om risker och säkerhet i hemmet och på fritiden och ska ge tips och vägledning om hur vi kan förebygga olyckor och skador. Webbplatsen ska också ge redskap för att kunna agera på rätt sätt när olyckan eller krisen är framme.

Vill du veta hur du släcker en mindre brand hemma, eller hur du minskar riskerna för att gamla mamma ska ramla? Dinsäkerhet.se erbjuder filmer, checklistor och fördjupande texter om detta.

– Besökaren har även möjlighet att kommentera den information vi har. På så sätt hoppas vi kunna skapa en dialog med våra besökare, säger webbredaktör Maria Nilsson.

På Dinsäkerhet.se finns ämnesområdena Barns och ungas säkerhet, Äldres säkerhet, Brand och eld, Fritid och resor, Farliga ämnen, Naturens påverkan, Olycka och kris och Om risker. Urvalet baseras på den aktuella olycks- och skadebilden i Sverige och mycket av underlaget är hämtat från kunskaper hos MSB.

”Med frihet följer ansvar”

■ Debatt om curlingsamhälle eller individens ansvar

Är livet en behaglig seglats på ansvarslöshetens ocean? Vad som än händer kommer samhället att ta hand om mig.

Nej, med friheten i demokratiskt samhälle följer att den enskilde individen har stort ansvar.

■ Det anser Torkel Schlegel, chef för MSBs rättsenhet, som gav juristens syn på den enskildes ansvar vid MSBs konferens Curlingsamhälle eller individuellt ansvar i oktober.

Katarina Rydberg, chef för Enheten för den enskildes säkerhet på MSB, inledde med att kasta ut några frågeställningar: hur stärker vi den enskildes förmåga att ta ansvar? Hur får vi människor att ta ansvar?

I senaste budgetpropositionen för krisberedskapsområdet lyfter regeringen fram den enskilde som den ”minsta” beståndsdel i vårt krishanteringssystem.

– Ansvarsprincipen som vi brukar tala om för t ex myndigheter gäller även individen. Att förebygga olyckor i den egna närmiljön, hemma, på fritiden är mitt eget ansvar och det är ju där de flesta olyckor sker, säger Katarina Rydberg.

Den enskildes ansvar är ett ganska oreglerat område, trots det förväntar sig många att det finns bestämmelser.

– Man tänker sig ofta ansvar i klart uttryckta regler: du ska göra så här; du har ansvar för det här. Och det finns väldigt mycket regler, bara MSB har minst 2 500 sidor regler, säger Torkel Schlegel.

I lagtexterna sägs inte särskilt mycket uttryckligen om den enskildes ansvar. Handlingar kan få konsekvenser, man kan dömas till skadestånd och brott kan leda till straff.

Frågan är då om frånvaron av regler är ett bevis för ansvarslöshetens ocean. Nej, menar Torkel Schlegel, man måste söka individens ansvar genom att titta på något som beskriver samma sak men ur en annan aspekt – frihet.

Vår frihet är reglerad i våra grundlagar liksom i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter.

– Då menar jag att följden av den här friheten är att vi mås-

Med frihet följer ansvar. Vi gör våra val av fri vilja och då får vi också stå konsekvenserna menar Torkel Schlegel, jurist och chef för MSBs rättsenhet. Intressant tyckte författaren och samhällsdebattören Åsa Moberg Boije, men höll inte riktigt med. Vi har ingen fri vilja, hävdade hon.

FOTO: GUNNO IVANSSON

te ta konsekvenserna av våra egna val – vi har ansvar. Frihet och ansvar är så starkt bundna till varandra att jag skulle säga att det är näst intill samma sak, eller åtminstone två sidor av samma mynt.

Torkel Schlegel understryker att resonemanget inte säger något om förhållandet mellan den enskildes och samhällets ansvar.

– Även om jag är fri att åka skridskor på nattgammal is och får ta konsekvenserna, betyder inte det att det inte också kan finnas ett annat ansvar från samhället att bistå mig i vissa situationer.

Författaren och samhällsdebattören Åsa Moberg Boije tackade för en intressant genomgång, men hade invändningar.

– Jag har inte varit medveten om att den fria viljan är grunden till hela statsskicket, det är bara det att vi har ingen fri vilja. Nu förstår jag äntligen varför ingenting fungerar. Felet är

**”Curla” mer
”Jag är en förespråkare av curlingsamhället. Det kostar samhället mycket mindre om människor får den hjälp de behöver.”**

Åsa Moberg Boije, författar och samhällsdebattör

att vi lagt ansvaret på individen.

Åsa Moberg Boije hävdar att vi inte är någonting i oss själva utan det viktiga är hur vi fungerar tillsammans. Grundfelet i samhällsorganisationen är att man låtsas att den består av fria individer. Människor tar så mycket ansvar som de förmår. När de inte gör det är det för att de inte har förmågan.

– Jag är en förespråkare av curlingsamhället. Det kostar samhället mycket mindre om människor får den hjälp de be-

höver. Det finns en jättestor grupp som behöver stöd, unga, äldre, och fysiskt och psykiskt funktionshindrade. För dessa ska vi ”curla” så mycket vi kan.

De flesta åhörarna hade förmodligen någon anknytning till området och av den avslutande debatten att döma har ”curlingsamhället” ett starkt stöd. Robert Ekman, MSB, framhåller kunskapsaspekten och att man inte kan begära att individen ska ha de kunskaper som krävs för att kunna ta ansvar i ett komplext samhälle.

– På 1950-talet omkom 500 barn i olyckor och den siffran är nu nere i 30. Baltikum befinner sig där vi var på 1950-talet och har 16 gånger fler dödsolyckor bland barn än i Sverige. Vi ska inte släppa det goda system vi har, då är vi snart nere på Baltikums nivå.

Jan Schyllander, MSB, är inne på samma linje. Ska större ansvar läggas på individen krävs en stor folkbildningsinsats.

– Att det offentliga vill lägga över ansvaret på individen är antagligen för att spara pengar, vilket jag inte tror att man gör. Människor är väldigt olika och det är bara titta på olycksstatistiken för att se vilka som behöver ”curlas”.

Den ende som delvis hade en annan åsikt var Staffan Moberg Boije, jurist på Försäkringsförbundet. Han försökte invända att curlingsamhället kan utnyttjas av fuskare. Han tog också upp att man kan bli berövad ansvar.

– Ta tsunamin, många hade köpt reseförsäkring och det fanns en stor organisation för att transportera hem svenskar och ta dem till sjukhus. Helt plötsligt tar samhället över försäkringsbolagens ansvar. Försäkringsbolagen blev mer eller mindre utkastade och fick inte ta sitt ansvar, vilket de hade klarat mycket bättre än staten.

GUNNO IVANSSON

Organisationskonsulten Johan Hermelin har på MSBs uppdrag undersökt hur skyddet styrs i kommunerna. Han konstaterar att politikerna behöver ta ett fastare grepp om styrningen och sätta nyttan för kommuninvånarna i fokus.

FOTO: GUNNO IVANSSON

”Lagstiftningen förstör den politiska styrningen”

Den politiska styrningen av skyddet i kommunerna behöver utvecklas. Enkel målstyrning fungerar inte för en så komplex verksamhet. Invånarnas behov måste sättas i centrum.

■ Det anser organisationskonsulten och tidigare räddningschefen Johan Hermelin som på MSBs uppdrag skrivit rapporten Hur styrs skyddet?

I tidigare rapporter har Johan Hermelin konstaterat att det varit en stark statlig styrning av räddningstjänsten och det styrmedel som återstår för kommunerna är ekonomin. Trots ny lagstiftning präglar detta fortfarande området.

– När jag är ute i kommunerna och träffar kommunledningen säger de att det är svårt att styra skyddet, säger Johan Hermelin

Skälen är flera, förutom den statliga regleringen gör star-

ka nätverk mellan räddningschefer och brandingenjörer att professionen styr mer än kommunledningen.

Enligt Johan Hermelin är det bra med en engagerade yrkesgrupper, men det får inte ta över kundviljan. Just kundtrycket är svagt när det handlar om skyddet och Johan Hermelin anser att området skulle må bra av en tuffare mediabevakning.

Respekten för staten är fortfarande stor och han förespråkar en tillsyn som ger utrymme för det kommunala självbestämmandet.

– Respekten för tillsyn är enorm, kommunerna är livrädda för länsstyrelserna och MSB. Och är inte myndigheterna tillåtande tar staten över styrningen.

Det finns en rad lagstiftningar som inte överlappar och Johan Hermelin vill att man ska

För detaljerat ”Lagstiftningen säger: styr på organisation, men genom att bryta ner målen förstör man den politiska styrningen”

Johan Hermelin, organisationskonsult

lämna gamla ”förstörda” ord som olyckor och i stället se allt, brott, pandemier, olyckor mm, som oönskade händelser.

Syftet med kommunskyddet är att åstadkomma färre olyckor, kriser och brott, mindre konsekvenser och ökad förmåga att hantera dessa oönskade händelser.

– För kommunstyrelsens ordförande gäller det att lyfta nivån och fråga sig: vad handlar det egentligen om? Varför

finns den här organisationen? Om inte kundnytta uppstår har man inte nått målen.

Som Johan Hermelin ser det finns det tre sätt att styra skyddet i kommunen: organisation, processer eller system. Att styra på organisation och funktion är det vanligaste men också sämst enligt Johan Hermelin.

– Det är viktigt med kontroll, mätning och ekonomi. Man bryter ner mål som blir fragmentariska. Det blir väldigt stuprörskonat och kundnytta kommer i skymundan.

Styra genom processer; att skapa förutsättningar för flöden är bättre men Hermelin vill se helhetsgrepp och talar gärna om systemstyrning.

– Det bygger på tankar om att en organisation går inte att förstå, den är en organism som lever sitt eget liv. Genom systemstyrning styr man inte på det inre utan på det som omger

organisationen. Feedback är viktigt, man stimulerar genom feedback.

Lagstiftningen utgör närmast ett hinder för kommunerna vid styrningen av skyddet. Den tvingar kommunerna att ange säkerhets- och prestationsmål och så får inte lagen fungera.

Handlingsprogrammen ska beslutas på högsta politiska nivå men har inte fått den politiska betydelse som var avsedd. Enligt Johan Hermelin är de så detaljerade och produktionsinriktade att de i praktiken omöjliggör politisk styrning.

– Lagstiftningen säger: styr på organisation, men genom att bryta ner målen förstör man den politiska styrningen, säger Johan Hermelin.

GUNNO IVANSSON

Kärnkraftshaveriet i Oskarshamn får långtgående konsekvenser. I det akuta skedet blir det problem med elförsäljning. Det är februari och kallt. Social oro. Folk blir arga, rädda och kräver ansvar. Samö-KKÖ innehåller många ingredienser.

Samö-KKÖ – krisperspektiv med

STOCKHOLM

Kärnkraftshaveriet med radioaktivt nedfall från Skåne till Stockholm.

Förutom den akuta krisen hamnar livsmedelsbranschen i svårigheter, finanssektorn svajar när tilltron till svenska valutan stört-dyker.

Krisperspektivet får dimensioner som aldrig tidigare prövats i en och samma övning.

■ I Samö-KKÖ dras konsekvenser så långt att de inte kan förutspås av varken övningsledning eller någon annan.

– Vi har försökt tänka i flera steg. Men händelser kommer att få följder som vi inte kan

förutse, och det är jättebra, säger Niclas Karlsson, ansvarig för övningen på MSB.

2007 levererade Riksrevisionen en rapport om svensk kärnenergi beredskap som innehöll en rad tunga synpunkter: Regeringens styrning var för dålig; Räddningsverkets tillsyn hade brister; långsiktiga konsekvenser sänkades; överraskningar och uthållighetsmoment var för få.

– Det har vi tagit intryck av.

Niclas Karlsson och Tord Wahlbeck, MSB, samt Erik Richardsen, länsstyrelsen i Kalmar, började planera Samö-KKÖ för drygt ett år sedan.

Frågan om långtgående kon-

Niclas Karlsson

sekvenser kom att få en central roll och skapade ett nytt övningsupplägg med tre skeden.

Från det att haveriet vid kärnkraftsverket är ett faktum pågår övningen i nästan två månader fram till ett avslutande seminarie. Och det är analy-

ser och diskussioner kring de långtgående konsekvenserna som ges tid och utrymme i det andra skedet.

– Ska vi öva långsiktiga skeden, då behövs ett långt skeende på riktigt konstaterade vi, säger Niclas Karlsson.

Det radioaktiva nedfallet som på olika sätt berör miljoner människor är ett problem stort nog. Men det skapar mer än direkta hälsorisker för människor.

Mjölproduktionen kan vara i fara. Försäkringsbranschen möter så höga krav att den får sin egen kris, valutan svajar och så vidare. Och allt skapar en stor social oro. Folk blir ar-

ga, rädda och kräver ansvar.

Allt från blåljus till intresseorganisationen Svensk mjölk finns representerade i övningen.

Det alla ska ges tid är att utveckla förmågan att samarbeta, vilket blir nödvändigt för att lösa de stora samhällsproblem man ställs inför.

Vad krävs för att återställa samhället och vad behöver utvecklas för att det ska klaras?

– Eftersom ingen gjort detta tidigare har vi ingen tydlig bild av hur det kommer att bli. Men det ska bli intressant att se hur det fungerar. Hur pratar sjukvården, finanserna och de som jobbar med farliga ämnen med

Livsmedelsproduktionen hotas, tilltron till valutan dyker och finanssektorn svajar. Alla bekymmer skapar

FOTO: JOHAN EKLUND OCH OKG.

nya dimensioner

varann? Förstår de överhuvudtaget varandra?

Till grund för de långtgående konsekvenserna ligger två dagars övning som förutom kärnkraftsolyckan kommer innehålla ytterligare några akuta händelser.

Målet är att de larm om olyckor som inträffar blir så komplicerade att de blir en påfrestning för alla medverkande. Två andra viktiga ingredienser under de två första övningsdagarna är kriskommunikation och uthållighet.

– Vid en sådan här händelse tar kriskommunikation 80 procent av resurserna. Övningen blir 40 timmar i sträck, så länge

har vi aldrig hållit på tidigare. Det blir till att ta med sovsäck till jobbet.

Det gäller myndigheter och organisationer spridda över stora delar av landet. Att övningen verkligen är förankrad i verksamheterna och att de resurser som krävs avdelas är en av viktigaste utmaningarna. – Jag tycker alla visat god inställning, men det är förstas viktigt att cheferna tycker övningen är viktig. MSB laddar för att ha 100 personer igång under 40 timmar.

En av de större apparaterna i övningen är motspelet i Enköping där 200 personer ska vara engagerade inom elva olika

områden. Man simulerar omvärlden som representanter för statliga förvaltningar, sjukvård, region Kalmar, polisen, allmänhet, med mera och deltagarna hämtas från respektive verksamheter.

– För att motspelet ska fungera krävs kunniga personer. De ska helt enkelt jobba med de resurser de använder i vardagen. 17 december kommer det att genomföras ett genrep av tekniken. I januari utbildas utvärderarna och 13 januari är det generalrepetition.

2 februari sparkar det igång, någon gång under dygnets första hälft är katastrofen ett faktum i Oskarshamn.

PER LARSSON

5

FRÅGOR TILL...

Christer Deger, säkerhetschef Nordea.

1 Varför medverkar ni i övningen?

– Vi är intresserade av hur vi påverkas långsiktigt. Vad betyder det för vår verksamhet när delar av landet är lamslaget och social oro sprids? Därför är skede 2 intressant, där kommer alla de fyra stora affärsbankerna och Bankföreningen att medverka. Akuta övningar som i skede 1 har vi gjort tidigare.

2 Vad förväntar du dig?

– Händelser i en verklighet utanför vår kontroll, men som vi själva blir påverkade av. Och hur vi möter det blir ett intressant test.

3 Hur allvarligt kan ni drabbas?

– Vi är en nordisk bank, begrän-

sas skadan till den lokala marknaden är det inget stort problem för oss. Men får vi stora elstörningar som sprids till Stockholmsområdet, där största delen av den finansiella sektorn finns, då kommer det att märkas. Allt beror på vilka scenarion spelledningen väljer att lägga ut. Våldigt omfattande konsekvenser kan bli ett test för hur Riksbanken, Finansinspektionen och i slutändan regeringen klarar en kris.

4 Vad är du mest nyfiken på?

– Samverkan, blir den som vi trott? Kommer vi att kunna samarbeta banker emellan, kommer det att fungera mellan privata aktörer och myndigheter? Det ska bli intressant.

5 Hur beroende är privat näring och myndigheter av varann?

– Mer än vi tror. Myndigheterna är extremt beroende av bankerna. All betalning, exempelvis från Försäkringskassan, går via bankerna. Det finansiella systemet är helt enkelt nödvändigt och vi är i vår tur beroende av ett bra samarbete med myndigheterna.

Övningens tre skeden

■ Samö-KKÖ genomförs under lång tid, februari-april och är indelat i tre skeden. Ett nytt sätt att öva, anses om uppläggget.

Skede 1 2-3 februari

Den praktiska övningen pågår i max 40 timmar och har tre huvudspår:

- Ett haveri på kärnkraftverket i Oskarshamn orsakar radioaktivt nedfall över stora delar av Sverige.
- En konsekvens av haveriet blir problem med elförsörjningen. Det är februari, och det är kallt.
- Långtgående social oro som slår över hela samhället och med svåra konsekvenser.

Alla medverkande arbetar i de lokaler och med den personal och teknik man ska använda vid en verklig kris. Mycket av det som skapar konsekvenser utspelas i Kalmar län med länsstyrelsen som nav.

Motspelet sker från ledningsregementet i Enköping där 200 personer kommer att jobba inom elva olika områden för att testa beredskapen.

Skede 2 februari-mars

Startar i anslutning till skede 1 och pågår i sju veckor.

Uppdraget är att analysera krisen utifrån direkt påverkan och långsiktiga konsekvenser på samhället.

Uppgifter ställs till respektive organisation och för att klara dem måste samverkan ske med andra organisationer. Ett stort antal, en eller flera från varje organisation, beräknas

arbeta aktivt under skedet.

Skedet avslutas med en spelad presskonferens.

Skede 3 6-7 april

Seminarieövning med samtliga övande organisationer där huvuduppgiften är: identifiera utvecklingsområden för att förbättra långsiktig krishantering.

De analyser som görs under skede 2 ligger till grund för seminariet.

Efteråt

När Samö-KKÖ är över startar utvärderingsarbetet, bland annat i fördjupningsseminarier. I slutet av 2011 ska det finnas en utvärderingsrapport.

FAKTA

Samö-KKÖ

■ En sammanslagning av två stora övningar som brukar genomföras vartannat år, Samverkansövning (Samö) och Kärnkraftsövning (KKÖ). Sammanslagningen är en engångsföreteelse

■ Övningen startar 2 februari och pågår till 7 april.

■ Under de första två dagarna av övningen, det akuta skedet i samband med kärnkraftshaveriet, beräknas minst 6 000 personer från 60 organisationer delta.

■ MSB och länsstyrelsen i Kalmar har huvudansvaret för planeringen av övningen. Totalt har 150 personer från olika organisationer medverkat i förberedelserna.

■ Övningen har en budget på 14 miljoner kronor, därutöver står alla medverkande organisationer för sina omkostnader.

MSBs forskning ska vara behovsmotiverad och gjord med vetenskaplig kvalitet, säger Hans-Olov Byquist.

FOTO: PER LARSSON

Forskning för vardagsnytta

■ – Det finns stort intresse för säkerhetsområdet

STOCKHOLM

Forskning med en tydlig förankring i vår vardag.

Det är Hans-Olov Byquists ambition för MSB.

■ Vi står i trafikrusningen på Kungsgatan i Stockholm. Det är här, i vardagslivet, som MSBs forskning ska göra nytta.

– Vi ska stödja behovsmotiverad forskning. Örat ska vara riktat mot samhället för att lyssna in rätt behov, resultatet ska komma målgrupperna till nytta. Samtidigt måste arbetet ske med säkerställd vetenskaplig kvalitet, säger Hans-Olov Byquist, chef för MSBs forskningsenhet.

MSB har blivit ett lyft för forskningen inom samhällsskydd och beredskap, om vi tolkar Byquist rätt.

Av de tidigare myndigheterna hade KBM mest pengar till forskning. Räddningsverket småpengar i jämförelse. Bildandet av MSB med ett bredare ansvarsområde har inneburit att myndigheten kan finansiera fler projekt på egen hand, plus att pengarna för forskning närmast fördubblats till 120 miljoner om året.

– Det är en ambitionshöjning från ledningen. Nu tillhör vi de största forskningsfinansiärerna, och MSB har blivit mycket

intressantare för forskare, säger Byquist.

MSBs nuvarande forskningsprogram "För ett säkrare samhälle" presenterades i höst och sträcker sig till 2013. Det är framtaget i dialog med bland annat forskare, kommuner och räddningstjänster. Forskningsprogrammet är indelat i tre områden som talar om var MSB prioriterar kunskapsutveckling. Områdena är:

- Ett säkrare samhälle
- Risker, hot och sårbarheter
- Förebygga, förbereda, hantera och lära.

I den öppna utlysningen, där forskare själva får föreslå projekt inom ramen för de utpekade områdena, kom det i år in 159 ansökningar till ett värde av 800 miljoner.

– Mer än väntat. Vi hade planerat att fördela 45 miljoner över tre år, nu fick det bli 75. Att ha en öppen utlysning är viktigt så att forskarsamhället bibehåller nyfikenheten på oss.

Kan man se trender bland förslagen?

– Nej, men det finns överhuvudtaget ett stort intresse att ta sig an säkerhetsområdet.

I januari inbjuds forskargrupper till temaforskning där MSB fastlagt att fokus ska ligga på naturolyckor. Målet är att

forskningen ska komma igång under nästa år och att snart utlysa temaforskning även inom informationssäkerhet.

– Det här är större projekt där vi prioriterar ett område och i grova drag säger vad vi vill veta.

På MSBs forskningsenhet finns elva personer som arbetar med att bereda ansökningar i samarbete med myndighetens sakavdelningar

– När projekten är bestämda läggs de ut på de avdelningarna, det är där de hör hemma. Forskningen är inte till för forskningsenheten.

MSB utövar ingen egen forskning, det finns goda skäl att inte göra det anser Byquist.

– Vi identifierar bara behovet. Sen vill vi vända oss till forskarvärlden och få de bästa forskarna. Vi själva skulle inte kunna hålla igång sådan verksamhet, det är en utopi och ett feltänk.

– Däremot ska vi kunna vara med och påverka våra forskningsprojekt, berika dem under resans gång.

MSB strävar också efter att samarbeta med andra forskningsfinansiärer, både nationellt och internationellt.

Sida och MSB forskar ge-

mensamt om smittosamma sjukdomar och MSB har även ett forskningsprogram tillsammans med Vinnova, en annan statlig forskningsfinansiär med 2 miljarder i pengapåsen varje år.

– Det är inom säkerhetsområdet. Vi gör utlysningar tillsammans, Vinnova ansvarar för utvecklingsdelen och vi för säkerhetsdelen. Vi vill se mer samverkan och både Vinnova och Sida har tydliga ambitioner att få igång fler projekt. Fördelen med samverkan är att vi förmerar kunskapen i stället för att dubbla projekt.

Ett område som Hans-Olov Byquist tror kan bli riktigt stort är samarbetet med Säkerhetsdepartementet (Department of Homeland Security) i USA. Sverige har avtal med USA om forsknings och utvecklings-samarbete inom det civila säkerhetsområdet och MSB är utpekad ansvarig myndighet av svenska regeringen.

– Det är bara ett tiotal länder som har det här avtalet med USA. Här finns starka projekt som explosiva varor, IT-säkerhet och kritisk infrastruktur. För närvarande har vi projekt igång för ett värde av 15 miljoner kronor.

FAKTA

Forskning och studier

MSB har 120 miljoner årligen till forskning och studier. 2011 är 110 miljoner kronor avsatta till forskning, tio miljoner till studier.

Forskning

MSBs forskningsberedningsgrupp bestämmer programområden som presenteras i ett forskningsprogram. Det nuvarande sträcker sig till 2013.

■ **Öppen forskning.** Utlysning sker varje år. Disputerade kan presentera egna forskningsförslag. Normalt antas tio-tolv projekt som oftast sträcker sig över tre år och omfattar upp till nio miljoner kronor.

I somras togs beslut om hela 17 projekt. De rör sig inom områden som IT-säkerhet, risk- och krishantering, samverkansövning, humanitära insatser, naturolyckor, äldresäkerhet, insatsledning, djursjukdomar.

■ **Tematisk forskning.** MSB bestämmer ett fokusområde och vad myndigheten i grova drag vill veta. Forskargrupper tar sig an ett område. Projekten ligger på tre-fem år, ekonomisk ram femtio miljoner per år. Naturolyckor är aktuellt tema, sista ansökan i början av nästa år. Informations-säkerhet troligen nästa tema.

MSB driver även forskning tillsammans med andra, har projekt med statliga forskningsfinansiären Vinnova och Sida och USAs säkerhetsdepartement.

Bidrag till enskilda.

Nydisputerade doktorer kan ges tvåårig forskarlön. Kravet är forskning inom MSBs ansvarsområde. Delas ut till två-tre forskare varje år.

Planeringsbidrag kan ges för att skriva ansökningar till EU eller USA. Avsett för att stimulera forskare att hämta hem internationella projekt.

Studier

För att stödja MSB och öka kunskapen inom specifikt område. Pågår oftast två-tre månader.

Vetenskapliga rådet

MSB har ett vetenskapligt råd, med sju externa forskare, som medverkar i bedömningen av forskningsansökningar Ledamöterna är:

- Professor Simin Nadjim-Tehrani, Dator- och nätverkssäkerhet, Linköpings universitet
  - Professor Kurt Petersen, Risk och säkerhet, Lunds tekniska högskola
  - Doktor Ann Enander, Psykologi/beteendevetenskap, Försvarshögskolan
  - Professor Helena Lindholm Schulz, Säkerhetspolitik/Mellersta östern, Göteborgs universitet
  - Professor Lina Bertling, Energi/infrastruktur, Chalmers
  - Professor Ulf Mellström, Genus, teknik och arbete, Luleå tekniska universitet
  - Docent Lars Nyberg, Miljövetenskap, Karlstads universitet
- Ordförande för vetenskapliga rådet är Pertti Nordman, avdelningschef för utvärdering och lärande, MSB

PER LARSSON

STOCKHOLM I slutet av november presenterades resultat från 14 forskningsprojekt som MSB finansierat. Här är några av dem.

Bakom händelserna i Rosengård

VAD?
Förebyggande säkerhetsarbete – metoder för möten och dialoger

■ Främlingskap och social otrygghet. Anlagda bränder och stenkastning.

Forskare i Malmö har försökt ta sig an bakomliggande orsaker till händelser i Rosengård.

2002 kastades sten mot bus-sar. Året därpå brann moskén och misstron mot myndigheterna ökade. Därefter har oroligheterna fortsatt. De senaste åren har många bränder anlagts, stenar kastats mot räddningstjänst och polis

Sedan 2008 har en forskargrupp vid Malmö högskola följt utvecklingen genom intervjuer, observationer och samtal med boende i området, polis och räddningstjänst, med flera.

– Det är lätt att stirra sig blind på det spektakulära våldet, det som syns i media. Frågan är om

det är det viktiga, sa Carina Listerborn, lektor i stadsbyggnad, under sin presentation.

Bilden att ungdomarna hatar polisen, inte har något att göra och hittar på något som beskrivs som spännande och roligt, bekräftas av forskarna.

– Det finns ingen aggression mot räddningstjänsten, den är lockbetet för att få dit polisen, sade Listerborn.

Polisen är staten och det är mot staten hatet vänder sig.

– Staten drar oss alla över en kam, då drar vi alla som jobbar för staten över en kam, är en av förklaringarna som ungdomar ger.

Listerborn refererade bland annat till "lokala guider" som kunde fråga om man ville se poliser eller när det brinner. Hon gav en bild av ungdomar som upplever orättvisa, det blir en "vi och dom"-situation, självbilden är negativ och Rosengård deras identitet. Risker

Carina Listerborn är en av forskarna som följt utvecklingen i Rosengård sedan 2008.

FOTO: PER LARSSON

är utveckling mot kriminalitet som livsstil.

Det onda spiralen startar med sysslolöshet, spänning söks och det blir oroligheter, polisen ingriper och man känner sig illa behandlad. Hämbegär föds och fler bränder anläggs.

– Ungdomarna förväntar sig helt enkelt att bli illa bemötta, poliserna förväntar sig att möta aggressivitet. Räddningstjänsten är osäker på vad den förväntar sig.

Röster från vuxna i Rosengård beskriver hur de upplever att polisen pliktskyldigt kommer på larm och sen åker igen, att de borde stanna några minuter och prata med ungdomarna men inte gör det.

Arbetslöshet är vardagen för alldeles för många. I Herrgården, en del av Rosengård, är 96 procent invandrare, bara 16 procent har arbete. Carina Listerborn beskriver bostäder

med närmast total avsaknad av underhåll och ständigt byte av fastighetsägare.

– Ågarna vet att de får in hyrorna via socialen även utan underhåll.

I analysen av förhållandena i Rosengård anser forskarna att myndigheterna har oklara arbetsformer och saknar gemensam strategi, ungdomarna har dåliga levnadsvillkor och känner främlingskap och den sociala kontrollen och kollektiva förmågan i grannskapet upplevs som oklar.

Hur bryts detta? Hur ska främlingskap bli gemenskap?

Forskarna nämner bland annat att marginalisering måste brytas, bättre möjligheter till arbete, utbildning och inflytande; social brännmärkning måste bekämpas; satsa på barn och ungdomar; öka den kollektiva förmågan.

PER LARSSON

Lär av det lilla

VAD?
Lärande från incidenter för säkerhet inom farliga verksamheter

■ Strategier är ingen garanti för ett gott lärande.

Att lära av de små incidenterna kan vara väsentligare för att höja säkerheten.

Anders Jacobsson, Lunds tekniska högskola, och Marcus Börjesson, Försvarshögskolan, med flera har försökt fånga säkerhetsklimatet hos sex företag inom processindustrin.

– Det finns inget konsensus kring vad säkerhetsklimat är, men däremot kunde vi se att ett negativt klimat hängde samman med passivt ledarskap, sade Marcus Börjesson.

434 personer på operatörsnivå intervjuades. Enkäten gav till svar att där mest lärande skett finns inslag som säkerhetskommunikation, säkerhetsutbildning, förtroende mellan anställd och ledning och överhuvudtaget kunskap i säkerhet.

– Strategier är populärt, men det kan enbart vara ut-anspåverk som inte gör nytta. Det viktiga är att den som rapporterar en incident eller brist får återkoppling och att närmaste chefen är involverad.

Bland företagen rapporterades cirka 2 000 incidenter under forskningsperioden. Men det finns ett mörkertal, tröskeln för när man rapporterar en incident är olika hög.

– Vad lär vi oss i förhållande till vad vi kunde lära oss? Vi jämförde det verkliga lärandet i förhållande till det potentiella. Det sämsta företagens lärande var 35 procent av det potentiella lärandet, de som lyckades bäst nådde 85 procent, sade Jacobsson.

För att komma åt det potentiella lärandet krävs analys av underliggande orsaker. De vanligaste underliggande orsakerna som lyftes fram är svagheter i riskanalys och utbildning.

En låg tröskel, att bry sig om de små bristerna, lyftes som viktigt för att bli bättre.

– Småincidenterna är många och lär vi av dem ska inte stora olyckor behöva hända.

PER LARSSON

Whiteboard lika bra som Wis?

VAD?
Dokumentationspraktik i krishantering

■ Är Wis rätt och whiteboard stenålder?

Inte alls, anser forskaren Jonas Landgren, Göteborgs universitet.

– All dokumentation behöver inte gå genom tangentbordet, sade han på forskardagen.

Landgren och hans kollegor har granskat hur krishanteringsaktörer dokumenterar vid större insatser och kriser.

De konstaterar att det är stor skillnad i förmågan att dokumentera beroende på om organisationen följer eller ska leda den operativa insatsen. Det är också skillnad i den information som produceras och vilka instrument som används.

– Men de föreställningar om

hur dokumentation bör gå till tar inte hänsyn till dessa skillnader, sade Landgren.

Blir den operativa ledningen stressad av att händelseförloppet ska dokumenteras i Lupp eller Wis, glöm då det, tyckte Landgren.

– Mängden stödssystem för lägesinformation ökar i snabbare takt än kompetensen att använda dem. Köp inte allt som IT-människorna kommer med, ni måste utgå från vad ni behöver.

Dokumentation kan bestå av mycket: noteringar i digitala system som Wis och Lupp, personliga loggböcker, berättelser, anteckningar på whiteboard, bilder, samtalslistor i mobilen.

– Osocial information finns

Jonas Landgren

det gott om, men whiteboarden är social information. Ibland säger man "ledsen men vi fick inget dokumenterat i Lupp", samtidigt är pappersätervinningen välfylld.

Det var ungefär vad som hände i samband med några storbränder i Södertälje, en av flera

händelser som forskarna tittat närmare på.

Några andra konkreta exempel:

■ Länsstyrelsen i Västra Götaland hade extremt mycket noterat under svininfluensan. Men när det hela skulle dokumenteras gjordes intervjuer.

■ Vid magsjukan i Lilla Edet saknades inte information, bristen återfanns i kommunens förmåga att dra nytta av

den information som fanns utanför huset.

Spårbarhet, att kunna gå tillbaka i skeendet, och för att förstå situationen är två tunga skäl till dokumentation. Och eftersom vi alla tolkar efter våra egna förutsättningar är det ett maktmedel att sitta vid protokollet, konstaterade Landgren.

Han gjorde också en jämförelse av dokumentation vid övning jämfört med när det är allvar.

– Under övningen är det alltid någon som noterar från början. Men vid en riktig händelse börjar skeendet ofta i liten skala, då finns inte någon på plats vid tangentbordet. Ofta tas då whiteboarden till hjälp, och det är inte fel.

PER LARSSON

Räddningen av 33 gruvarbetare i Chile engagerade en hel värld. Men visste du att en liknande olycka inträffade i Stockholm för 45 år sedan?

Tunnelraset i Stockholm

■ Under mitten av 1960-talet pågick en mängd underjordiska arbeten i Storstockholm. Ett av dem var en cirka 1 000 meter lång tunnel från Hammarby industriområde, under Hammarbykanalen och vidare upp mot Gotlandsgatan.

Tunneln var på 30-40 meters djup och avsedd för televerkets kabeldragningar. Eftermiddagsskiftet hade just avlossat en sista sprängsalva och gått upp ur tunneln.

Då upptäcktes att det varit ett jordras på en plats strax söder om Hammarbyvägen. Det hade bildats en krater på cirka 30 gånger 10 meter och taket på tunneln hade av allt att döma störtat in.

Ett vertikalt schakt mitt på tunneln strax norr om Hammarbyleden var dessutom vattenfyllt och delvis bemängt av sand och slam.

Och det värsta av allt: två arbetare saknades.

Klockan var då 22.50 tisdagen den 9 november 1965.

Det fanns vid denna tid inget lagstadgat ansvar för brandförsvaret att hålla beredskap för andra olyckor än brand. Också ledningsförehållandena var svävande.

Men i detta fall var det inga problem. Jourhavande brandkapten vid Stockholms Brandkår hette Olle Johansson. Han tog snabbt initiativ till att upprätta en stab där representanter för de inblandade myndigheterna och företagen kunde samarbeta. Alla beslut togs i samförstånd.

Först av allt gällde det att ta reda på om de försvunna arbetarna var vid liv och var de be-

fann sig. Ansvariga för tunnelbygget och andra experter tillkallades.

Med hjälp av ritningar och nivåkartor gick det att konstatera att den norra delen av hittills färdiga tunneln var högst belägen. Däremot fanns det ingen öppen förbindelse med det vertikala schaktet mitt på den kilometerlånga tunneln. Där var vattendjupet cirka fem meter. Dessutom kunde brandförsvarets grodmän konstatera att det bildats en stor slampropp som fyllde tunneln ända upp till taket.

Om de två försvunna arbetarna fortfarande var vid liv måste de ha tagit sin tillflykt till den norra delen av tunneln. Det var viktigt att snabbt lokalisera och få ut dem, vattentemperaturen var bara sju grader.

Arbetet med att borra ett hål genom berget 40 meter ner till norra delen av tunneln tog genast fart.

Ett annat viktigt moment var att länsputsa vattenmassorna i schaktet så att nivån sjönk. Men kapaciteten på brandförsvarets elpumpar var klart otillräcklig, bara två mindre enfaspumpar med en kapacitet av några få kubikmeter per timma.

Kraftigare pumpar rekviderades från olika företag. Räddningsarbetarna drog sig inte ens för att göra inbrott och själva hämta den utrustning som bedömdes nödvändig.

I gryningen nästa dag fick räddningsarbetarna indikationer på att de saknade männen, ingenjör Kjell Nilsson, 26, och elektriker Sören Jansson, 30, fortfarande var vid liv.

Tunnelraset i Stockholm stängde in två arbetare i fem dygnen. Insatsen med

Räddningspådraget var enormt stort under de fem dygn det pågick.

Räddningsarbetarna drog sig inte ens för att göra inbrott och själva hämta den utrustning som bedömdes nödvändig.

De hade mycket riktigt tagit sin tillflykt till tunnels norra del. Där fanns ingen utgång, men tack vare att tunneln lutade svagt uppåt fanns det en luftficka dit vattnet inte nådde.

Klockan 01.31 torsdagen 11 november bröt borrhstålet igenom taket i tunneln.

Räddningspersonal och anhöriga hade nu kontakt med de instängda. De var vid förvänsansvärt god vigör, men hungriga. Nu kunde de få en förstärkt frukost med bland annat skinka, kokt ägg samt en färsk morgontidning.

För att motverka kylan försågs de med elektricitet och ett par hoprullade värmedynor. Ett annat prioriterat önskemål var ett par dosor snus.

Men än var inte räddningsarbetet färdigt. Att borra ett så stort hål att männen skulle kunna evakueras genom det var inte att tänka på. Sådana borrar fanns inte 1965.

Inriktningen blev i stället att pumpa ut så mycket vatten som möjligt och sedan gräva en öppning mellan slamproppens överdel och tunnelns tak. Där var slammet inte så hårt packat.

Grodmän som varit inne berättade att det

att öppna upp tunneln och rädda de två var en angelägenhet för hela landet.

FOTO: OLLE JOHANSSON

nästan gick att simma i den trögflytande massan. Men arbetet innebar stora risker. Om det blev ett nytt ras skulle dykarna vara riktigt illa ute.

Ett annat problem var att få tag i tillräckligt kraftiga pumpar som var tåliga mot sand, slam och andra föroreningar.

Som expert på området blixtkallades dykarbasen Per Edvin Fälting, känd från bärgningen av regalskeppet Wasa några år tidigare. Hans metod att använda vattenstrålar med högt tryck för att spola undan sand och slam visade sig vara effektiv även här.

De allra största pumparna som användes vid räddningsarbetet var faktiskt så nya att de monterades vid företaget Flygts Pumpar på morgonen samma dag som de levererades. De var på den tiden de största pumparna i sitt slag i Europa.

Från och med torsdagen var tunnelarbetarnas situation en angelägenhet för hela landet, ja för nästan hela världen.

Centrum för uppståndelsen var ett hål i trottoaren på Ringvägen i Stockholm. Sveriges Television direktsände för första gången från en

olycksplats. Programledare var en ung reporter vid namn Bo Holmström.

Verksamheten var koncentrerad till två platser:

■ Schaktet strax norr om Hammarbykanalen. Där kämpade Olle Johansson och hans grodmän med att gräva en öppning i den hårda proppen av packad sand som hindrade dem från att tränga vidare till de instängda männen.

Det var ett både farligt och ansträngande arbete. Risken för nya ras var hela tiden överhängande. Dykarna låg högst upp mellan tunneltaket och den packade sanden och försökte meter för meter kämpa sig vidare in mot luftfickan i norr där männen befann sig.

■ Det 70 millimeter vida och 40 meter djupa hålet som borrats från trottoaren på Ringvägen och ner till de instängda.

Där fanns nu en telefonförbindelse där media och anhöriga kunde samtala med de instängda. Genom hålet kunde man också skicka lappar och smärre föremål till och från de instängda. Detta blev så populärt att den ansvarige läkaren på platsen måste säga ifrån så att

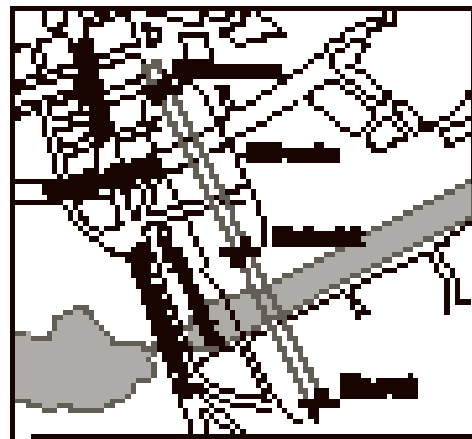
TV sände för första gången direkt från en olycksplats. En ung Bo Holmström ritade för TV-publiken.

FOTO: OLLE JOHANSSON

Ett viktigt moment var att läns-pumpa vattenmassorna i schaktet så att nivån sjönk. Men kapaciteten på pumparna var klen, bara några få kubikmeter per timme.

FOTO: OLLE JOHANSSON

Männen befann sig 30-40 meter under mark vid övre krysset.

Brandkapten Olle Johansson ledde räddningsarbetet under större delen av tiden.

Sveriges Television direktsände för första gången från en olycksplats.

de instängda fick tillfälle att vila lite.

När de instängda tunnelarbetarna slutligen kunde evakueras efter drygt fem dygn i sitt kalla och fuktiga fängelse visste jublet inga gränser.

Då hade mer eller mindre all personal från samtliga Stockholms brandstationer varit insatta i räddningsarbetet. Ett arbete som de egentligen inte hade behövt engagera sig i. Rasolyckor av denna typ fanns inte ens nämnda i den dåvarande lagstiftningen, 1962 års brandlag och brandstadga. Men nu kom diskussionen igång.

Och händelsen kom att påverka lagstiftningen. Till 1974 års brandlag och brandstadga hade ansvaret för den kommunala räddningstjänsten utvidgats att även omfatta andra typer av nödlägen. Bland dessa nämndes ras, oljeutflöde, översvämning och andra nödlägen.

Detta gjorde att kommunerna fick mandat att investera i utrustning och utbildning för även sådan verksamhet

ULF ERLANDSSON

Brandkaptenen hyllades

■ En av dem som jobbade nära nog oavbrutet under de fem dygn som räddningsarbetet vid tunnelrasen pågick var Olle Johansson.

Han var vid tillfället 35 år och redan erfaren brandkapten vid Stockholms Brandkår.

Dagen efter den lyckliga upplösningen gjorde Dagens Nyheter en intervju med några av brandmännen på Johannes brandstation där Olle då var stationerad:

– Olle Jo är alltid lugn och behärskad och har en självklar pondus.

– Han har en medfödd ledartalang och det är ingen tillfällighet att det var just han som blev utsedd att leda den sista gruppen av grodmän när genombrottet var nära.

– Jobbet var krävande och det behövdes någon vi kunde lita på.

Själv ville Olle inte utmåla sig som en hjälte:

– Det var grabbarna som fick slita. Jag var bara med för att hålla uppsikt över dem och se till så att ingen blev skadad.

Oljeläckage från arbetsloket orsakade stor rökutveckling.

FOTO: STORSTOCKHOLMS BRANDFÖRSVAR

Kunde orsakat panik under dagtid

VAD?
Rök i tunnelbanan

VARFÖR?
Oljeläckage

■ Två banarbetare jobbade vid tre-tiden en natt med spårarbeten i Stockholms tunnelbana. De använde ett arbetslok med beteckning P&T nummer 9252.

Loket drivs av hydraulolja som får sitt tryck via en dieselmotor. Det har tankar för 1 000 liter hydraulolja och lika mycket diesel.

När tåget körde in mot Mariatorgets station i riktning mot T-centralen upplevde föraren att det snabbt tappade fart.

När loket passerat mitten av perrongen stannade det, föraren uppger att "en massa lampor började blinka och lysa".

Han och hans kamrat tog sig ut på den tomma perrongen. De observerade genast en kraftig rökutveckling från mitten av loket. Rökutvecklingen var så snabb att de bestämde sig för att springa ut.

Strax innan de nådde rulltrappan vände de sig om och såg då bara tågets lyktor. Resten av perrongen var redan insvept av tät rök som vällde mot dem med hög fart.

De ringde då, enligt rutin, till SLs trafikledning som i sin tur ringde 112 och larmade räddningstjänsten.

Larmet kom in 03.27, de första brandbilarna var på plats klockan 03.34. Rökdykare tog sig ner och kunde konstatera att ingen brand hade utbrutit och att rökutvecklingen hade upphört.

Enligt lokföretagets experter var orsaken till händelsen att en tätning mellan hydraulpumpen och dieselmotorn hade gått sönder. Därmed hade hydraulolja tryckts in i motorn, olja kommit ut genom turbon och ett avgasrör där den träffat heta maskindelar.

Noterbart är att exakt samma händelse har inträffat på samma lok en gång tidigare. Man funderar nu på att åtgärda drivsystemet så att det inte kan hända en gång till.

Enligt ett säkerhetsblad som lokets ägare hänvisar till är flampunkten på den aktuella hydrauloljan under 180 grader. Det betyder att om det funnits en öppen låga eller het metall del i närheten kunde oljedimman tagit eld. Enligt Rib är oljans termiska tändpunkt cirka 250 grader.

Artikeln bygger på en rapport av Henry Linnsén, Storstockholms Brandförsvär.

6

ERFARENHETER

tunnelbanan

1 Om rökutvecklingen inträffar under rusningstid när det är mycket folk på stationen kunde det uppstått panik med risk för personskador.

2 Om det dessutom uppstått brand i den utsprutande oljan och brännbart kablage kunde händelsen blivit mycket allvarlig.

3 Nattetid är belysningen tänd på samtliga stationer. Däremot är inte tunnelsystemet belyst annat än på de platser där arbete pågår. För att tända lamporna i en del av tunneln där en incident har inträffat måste trafikledningen kontaktas.

4 Inhyrda entreprenörer bör erbjudas en brandskyddsutbildning som är anpassad till arbete under jord.

5 SL och Storstockholms brandförsvär måste kommunicera regelbundet med varandra och med eventuella entreprenörer för att tillsammans uppnå en säker arbetsmiljö.

6 Brandförsväret bör se över sin beredskap och sin organisation så att man är beredd på en fullt utbruten brand i tunnelbanan.

Parhus totalförstörda – brister i sektionering

VAD?
Brand i parhus

VARFÖR?
Brister i sektionering

■ Två intilliggande parhus med sammanlagt fyra lägenheter totalförstördes när det uppstod brand i en gemensam förrådsbyggnad mellan dem.

Branden upptäcktes strax före klockan 06 av en granne.

Redan vid räddningstjänstens ankomst hade branden spridit sig till vinden på nästa parhus.

Några minuter senare var båda byggnaderna övertända och takstolarna hade börjat falla ner genom bjälklagen.

Enligt Boverkets byggregler ska bostäder vara avskilda från varandra i lägst brandklass EI60. Så var uppenbarligen inte fallet här.

Insatsen komplicerades av att en av de boende återvände till sin lägenhet för att hämta

ett antal katter som hon trodde fanns kvar inne.

En timme efter larmet var båda parhusen och den gemensamma förrådsbyggnaden helt nerbrunna, bara förkolnade rester återstod.

Polisens och räddningstjänstens undersökning visade att tomtgränsen gick rakt igenom ett gemensamt förrådshus. Detta saknade sektionering och blev snabbt övertänt när det av okänd orsak började brinna.

Lågorna spred sig sedan snabbt åt båda hållen in på parhusens oinredda vindsutrymmena. Taken var av så kallad lättviktskonstruktion med 120x45 mm regler som bar upp yttertak av betongpannor.

Enligt ett påpekande från räddningstjänsten skulle vinden på respektive parhus sektioneras med gipsplattor. Vid kontroll på andra fastigheter i

området visade det sig att detta var utfört men att avskiljningen hade stora brister.

Artikeln bygger på en rapport av Thomas Reichert, Mälardalens Brand- och räddningsförbund

3

ERFARENHETER

parhusbranden

1 Brandsektioneringen mellan de båda fastigheterna uppfyllde inte gällande regler. Lantmäteriförvaltningen har kontaktats.

2 Brister i brandsektionering mellan lägenheter i radhus eller parhus är mera regel än undantag.

3 Anmärkningsvärt ofta har bristerna påpekats av räddningstjänsten eller annan myndighet, men efterkontrollen har brutit.

Mopedbrand i hus var anlagd?

VAD?
Brand i trapphus

VARFÖR?
Oklart

■ Det är av största vikt att trappor och hisshallar i flerfamiljshus hålls fria från brännbara föremål. I detta fall handlade det om ett femvåningshus med sex lägenheter på varje plan.

Det hade tidigare varit ett servicehus för äldre men användes nu som försöksboende inom socialtjänstens försorg.

Lägenhetsdörrarna i B30 mynnade i en hisshall. Från denna kunde man komma vidare till ett separat trapphus som var avskilt från varje våningsplan med dörrar i A60.

Överst i trapphuset fanns en röklucka som kunde öppnas från markplanet.

Strax efter midnatt kände en boende på översta våningen att det luktade skarpt av rök. Han tittade ut genom kikkålet i sin lägenhetsdörr och kunde konstatera att det var helt svart av brandrök i hisshallen utanför sin lägenhet.

Han lät dörren förbli stängd men larmade räddningstjänsten. Klockan var då 00.05.

Vid räddningstjänstens framkomst klockan 00.18 kunde

de man konstatera kraftig rök och brand som vällde ut genom ett fönster från hisshallen på femte våningen.

Ett par av de boende mötte upp och visade angreppsvägen via det separata trapphuset. Samtliga lägenheter evakuerades. I ett fall hade en orolig hyresgäst klättrat över balkongräcket och tagit sig in till sin granne.

Räddningstjänstens och polisens undersökning visar att branden varit begränsad till en moped av märke Piaggio. Den hade under en längre tid stått uppställd på olika våningsplan i hisshallen. Ingen ville kännas vid vem som ägde den.

Polisen rubricerade händelsen som mordbrand men kunde inte binda någon vid brottet och ärendet lades ner.

Mopeden som brann, mordbrand misstänks.

FOTO: STORSTOCKHOLM

Artikeln bygger på en rapport av Jan Tomtin och Per Norén, Storstockholms Brandförsvär.

2

ERFARENHETER

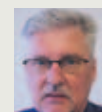
mopedbranden

1 För att undvika problem med mopeder och permobiler i trapphus bör en rekommendation gå ut till fastighetsägare att om möjligt ha ett särskilt utrymme som är brandsäkert, avskilt och försett med ventilation till det fria.

2 Ett sådant utrymme bör förses med en så kallad pulverkula med brandsläckningspulver. Den monteras i taket över fordonsens uppställningsplats och utlöser automatiskt vid brand.

Ulf Erlandsson, brandingenjör, medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av rapporter ur MSB:s brand- och olycksutredningsprogram. Erlandsson tar gärna emot synpunkter och tips.

KONTAKT

Ulf Erlandsson
tel 070-542 92 51
epost: ulf.erlandsson@msb.se

Störningar i elsektorn vid första övningen

Den första nationella informationssäkerhetsövningen i Sverige – Nisö 2010 har genomförts. Vid övning utsattes elsektorn för IT-relaterade störningar i elförsörjningen.

INFORMATIONSSÄKERHET

I övningen deltog de stora elbolagen Eon, Fortum, Vattenfall, Samfi-myndigheterna, Säpo, Rikskrim, PTS, Försvarets radioanstalt, MSB och Svenska kraftnät. Representer från olika departement deltog också som observatörer.

Övningen genomfördes parallellt på två platser, Linköping och Kista. Den skedde huvudsakligen i seminarieform, genom modererade diskussioner och grupparbeten. Delta-garna satt i ett rum med dato-

rer, på borden låg kuvert som skulle öppnas i en viss ordning och i en TV spelades nyheter upp.

Scenariet skapade behov av både nationell och internationell samordning. Richard Oehme, chef för enheten för informationssäkerhet på MSB, är mycket nöjd med övningen.

– För vår del var bland annat den internationella dimensionen väsentlig. De här företagen har Skandinavien och till och med Europa som arbetsfält. När vi började hade vi många frågetecken och resan fram blev en lärande process. Redan innan övningen startade hade vi uppnått flera av målen.

Ett viktigt syfte är att knyta personliga kontakter och skapa det förtroende som krävs för

att utbyta information.

– Mycket av förtroendet är personligt grundat, det byggs upp vid en sådan här övning, säger Richard Oehme som betonar att det var en lärande, inte prövande övning.

– Övningen hjälpte till klara ut gränssnittet mellan den digitala världen och samhällets övriga lägesbilder. Vi övade mot framtiden – som inte är här, men som kommer.

Mikael Sköldebrink, Eon, tycker övningen fungerade väl, men har synpunkter på scenariot.

– Vi har haft diskussioner internt och det råder delade meningar om scenariot var realistiskt. Övningen byggde på att problemen kommer in genom internet och där är vi lite tveksamma om det är riktigt realistiskt.

De stora förtjänsterna med övningen var kontakterna som knyts.

– Jag tycker det var en bra början. Övningen väckte känslan av hur mycket man har att lära av att öva tillsammans, säger Mikael Sköldebrink.

Kristoffer Sjöqvist på Svenska Kraftnät tycker att det var en bra övning.

– Det passade bra att det var en lärande övning. Det finns samverkan mellan myndigheterna, men inte så väl övad att det fungerat med en prövande övning. Nu fick vi tillfälle att utbyta information och erfarenheter om hur vi arbetar och hur våra respektive världsbilder ser ut. Vi ser fram emot att öva mer.

GUNNO IVANSSON

Föreläste över Rakel-nätet

I mitten av november genomfördes för första gången en föreläsning över Rakel-nätet.

– Den 40 minuter långa föreläsningen genomfördes med god ljudkvalité och utan avbrott, säger Thomas Frang, MSB.

Föreläsningen genomfördes av Jonas Lindgren vid Strålsäkerhetsmyndigheten i Solna för en doktorandkurs arrangerad av forskarskolan Forum Securitatis vid Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI) i Linköping.

Vid kursen föreläste också Peter Stenumgaard, professor och forskningschef vid FOI, om sårbarhetsaspekter på trådlös kommunikation.

– Många tror att om ett system är avlyssningssäkert, då är det också störtlågt, men så är det oftast inte, säger Peter Stenumgaard. – Tetra-standarden, som ligger till grund för Rakel, är avlyssningssäker, däremot har man inte fått tillräckligt frekvensutrymme för att göra den särskilt störningstål.

Ända sedan de trådlösa teknikerna började användas har riskerna diskuterats.

– De gränsvärden som finns idag gäller enbart uppvärmningseffekter. För att till exempel skydda så att inte ögonen värms upp och grumlas, vilket ger obotliga skador.

Rakel använder låga frekvenser vilket misstänks kunna innebära att strålningen går längre in i kroppen.

– Det kommer rapporter då och då, men det är sällan resultaten kan upprepas. Det finns inga säkra rön förutom uppvärmning.

Samarbetet mellan MSB och Forskarskolan kommer att utökas.

– Rakel är ryggraden i det svenska krishanteringssystemet och jag ser kanske MSB som Forskarskolans viktigaste samverkanspartner, säger Peter Stenumgaard.

GUNNO IVANSSON

Årlig träff för landets Tib:ar

STOCKHOLM

Ett nätverk för tjänstemän i beredskap, Tib, är starkt efterfrågat. Det framkom vid den Tib-konferens som MSB bjöd in till i slutet av oktober.

Tvådagars-konferensen hade ett 40-tal deltagare från statliga myndigheter och landsting. Dag två fick deltagarna en gruppuppgift med rubriken Hur går vi vidare?

– Nätverk är lätta att sätta igång, men otroligt svåra att hålla liv i, säger Leif Elofsson, MSB, ansvarig för konferensen.

De frågeställningar grupperna fick med sig var bland annat vilket värde ett nätverk ska ha, finns behov av ett internet-forum och hur blir nätverket livskraftigt.

Grupperna var tämligen eniga i att det främsta värdet med Tib-konferenser är erfarenhetsutbytet och knyta kontakter. Däremot var det något delade åsikter om internet-forum.

– Vår grupp tror inte på internet-forum. Ska vi få ett livs-

Lars-Göran Emanuelsson

Trafikverket.

– Vi tror det är bra med ett nätbaserat forum, alla Tib:ar kommer inte att åka på konferensen, säger Daniel Medina, MSB.

En årlig konferens vill de flesta ha och för att hålla liv i nätverket krävs en arbetsgrupp. Ett förslag är att det blir en tvådagars-konferens med dag ett reserverad för de 40 Tib-myndigheterna medan dag två har verksamma Tib:ar som målgrupp.

Lars-Göran Emanuelsson, Finansinspektionen, var nöjd med konferensen och vill ha både internet-forum och en årligt återkommande träff.

– Jag tror det behövs. Vi är flera myndigheter som är gan-

kraftigt nätverk krävs årliga fysiska möten och det måste till en arbetsgrupp för planering och uppbyggnad, säger Jörgen Falegård,

Ett 40-tal statliga myndigheter är utpekade att ha tjänstemän i beredskap. Tib, men även landstingen och många kommuner har idag Tib. I höstasbjöd MSB in till en Tib-konferens där majoriteten ville ha en årlig träff.

FOTO: GUNNO IVANSSON

ska och vilsna, och som behöver stöd och hjälp.

Finansinspektionen har haft Tib i två år och han ser gärna en förbättrad regional samverkan.

– Vi skulle kunna förbättra vår effektivitet inom sektorn genom att öva med de myndigheter som ligger nära oss, till exempel Riksgäldskontoret. Eftersom vi har ganska få larm

skulle det ge träning på att föralarmen vidare och se att vår organisation fungerar. Det räcker med korta, små övningar.

För Leif Elofsson gav konferensen ett kvitto på att deltagarna vill ha en fortsättning.

– Skulle tro att det blir ett möte även nästa år. Det är vi nästan skyldiga.

GUNNO IVANSSON

Dricksvattnet ska skyddas

Kommunala brandposter ska låsas för att stoppa obehörig åtkomst.

Därmed ska risken för smittoämnen i dricksvattnet minskas.

■ Många tror att det är riskfritt att ta lite vatten från kommunala brandposter. Det har hänt att cirkusar, eller verksamhetsutövare inom bygg, väg eller renhållning tar vatten från brandposter. Men en del kommuner har valt att låsa sina brandposter och 1 januari 2013 ska alla vara låsta, enligt en föreskrift från Livsmedelsverket.

– En del brandposter är extra känsliga för uttag av vatten. Det kan ändra hela vattnets strömriktningar vilket inne-

bär att den utvecklade biofilmen innanför röret kan slitas bort och då riskerar man att få ledningsmaterial, rostflagor och liknande i det kommunala dricksvattnet, säger Jan Eklind, Livsmedelsverket.

Det plötsliga tryckfallet som sker i samband med uttaget kan ge insugning via otätheter i röret och då riskerar man i värsta fall att få avloppsvatten i dricksvattnet.

– Det har hänt att människor klagat på dålig smak, lukt och färg på vattnet och då är det någonstans i närheten som någon tagit vatten vilket gjort att avlagringar, biofilm och rörslem når tappkranarna. Det finns även en viss risk att mark-

vatten tränger in och förorenar vattnet.

Låsningen minskar behovet av underhåll på brandposterna. Själva låsningen går till så att ventiltappen på den fasta anordningen i marken skyddas av ett lock som går att låsa med en plugg.

– En plugg kostar väl bara några hundralappar. Entreprenörer som behöver rent vatten kan skriva avtal med kommunen om var det ska hämtas. De betalar för vattenuttaget och får anvisade hämtställen. Behovet av vatten kan då tillgodoses med gott samvete utan att kvalitén på dricksvattnet försämraras, säger Jan Eklind.

SHEKAR AMIN

Högt betyg för Räddningsledare A

I början av december avslutades premiärkursen Räddningsledare A på distans. Kursen får högt betyg av deltagarna.

■ – Om jag lyssnar till utvärderingen är eleverna otroligt nöjda, säger projektledaren Tommy Söderholm, på MSB i Sandö.

Kursen har haft 19 deltagare från Porjus till Ystad, hälften heltidare, hälften deltidare. Kursen läses på halvfart och är 12 veckor lång. Varje fredag har deltagare och lärare kopplat upp sig och träffats över internet via Adobe Connect. Fyra gånger har deltagarna samlats på Sandö för så kallade närträffar.

– Närträffarna är de minst nöjda med. De tycker det är för kort tid om man flyger från till exempel Skåne, de vill ha åtminstone tre dagar.

Eva Öberg, deltidsbrandman i Porjus, gick kursen tillsammans med sin kollega Yvette Nordström.

– Jag var skeptisk till att börja med, man är ganska ensam när man läser på distans och det krävs disciplin, men det har fungerat bra. Det är ganska fascinerande att man kan sitta i Porjus och träffa sin kurskamrat i Ystad över nätet.

Premiärkullen av den första distansutbildningen Räddningsledare A ger kursen högt betyg.

FOTO: JÖRGEN MÄHLER

Yvette Nordström kunde gå utbildningen tack vare att hon är mammaledig. Det innebar samtidigt att hon tvingades ta med det drygt halvåret gamla barnet på första närträffen. Ett äldre syskon fungerade som barnflicka.

– Jag är inte så road av datorer och därför blev det lite tungt med Cursnet. Och uppgiften att skriva en PM förstärker jag inte riktigt syftet med. Annars har jag bara gott att säga. Bra, pedagogiska lärare och det är perfekt att kunna jobba hemifrån.

Daniel Berlin, från Aneby i Småland är lika positiv han.

– Distansutbildningen passade mig och min familjesituation. Det har fungerat mycket bra, man kan lägga upp sin tid som man själv vill. Vi har fått mycket individuell coaching och kunnat kontakta lärarna för att få hjälp när som helst över nätet. Närträffarna är för få dagar, för oss långväga blir det mycket restid.

En ny kurs körs nästa höst och intresset är redan stort.

GUNNO IVANSSON

Inga stora förändringar av utbildningssystemet

MSB har utvärderat hela det reformerade utbildningssystemet som kom i samband med lagen om skydd mot olyckor som kom 2004.

■ Utvärdering har omfattat genomförande, det vill säga enkäter och intervjuer med personal på Revinge och Sandö, samt elever och arbetsgivare som ska ta emot eleverna efter avslutad utbildning.

Utvärderingen är inte analyserad, men en förhandsvisning av resultatet visar inte på att det krävs några omfattande förändringar.

När det gäller SMO-utbildningen får den i utvärderingen kritik bland annat för att det saknas en tydlig koppling mellan teori och praktik och att MSBs marknadsföring av

utbildningen ger bilden av det är en ren brandmannautbildning.

Ämnena Räddning och Risk/säkerhet upplevs separerade från varandra.

– Vi har själva begärt utvärderingen och kommer att ta till oss resultatet. Vi behöver nu analysera och identifiera de åtgärder som behövs för att ytterligare utveckla och förbättra utbildningssystemet, säger Pia Holmstrand, tillförordnad chef för avdelningen för utbildning, övning och beredskap.

En handlingsplan för att utveckla utbildningen ska vara klar till årsskiftet.

– Vi kommer att informera om utvärderingens resultat och vårt fortsatta arbete på MSB:s webbplats, säger Pia Holmstrand.

Har brandmännen fått tummen mitt i handen?

Brandmännen behöver ägna mer tid åt praktiska övningar.

Det är 282 styrkeledare i landet tämligen överens om i en studie av brandingenjörstudenten Lovisa Hoff.

■ Styrkeledarna, uppskattningsvis 36 procent av alla, medverkar i studien som är Lovisa Hoffs examensarbete vid Lunds tekniska högskola.

– Det finns ett missnöje med den praktiska färdigheten, konstaterar hon.

Styrkeledarna anser också att det operativa arbetet är viktigast, förebyggande arbete rankas lägst.

– Det fick avsevärt lägst prioritet.

Lovisa Hoff genomförde studien vid Helsingborgs brandförsvaret där det förekommit signaler, en magkänsla, att brandmännens praktiska färdigheter försämrats.

– Den magkänslan verkar vara ett nationellt symptom.

Majoriteten av de som svarat anser att den praktiska förmågan hos brandmän försämrats sedan SMO-utbildningen trädde i kraft. 85 procent anser att det krävs mer grundläggande övning i stor eller mycket stor omfattning. Få ansåg att det egna övningsystemet var skäl till att fär-

digheterna försämrats, samtidigt är det bara elva procent som arbetar vid en räddningstjänst som anpassat övningen efter SMO-utbildningen i stor eller mycket stor omfattning.

I studien ges konkreta exempel på brister, hur nya brandmän inte klarar att hantera motorsåg och motorspruta eller utföra dörrforcering. Men Lovisa Hoff konstaterar att vill man ha mer definitiva besked om hur mycket sämre kunskaperna blivit och vad som påverkat försämringen, då behövs djupare analyser. Och att det kan vara farligt att bara kika på enskilda siffror i hennes studie.

– Man bör se helhetsperspektivet, var siffror för sig är ingen sanning.

I studien ges en rad förslag som bland annat syftar till större lyhördhet mellan MSB, som ansvarig för SMO-utbildningen, och räddningstjänsterna.

Hur har rapporten mottagits?

– Jag har fått många kommentarer. Äntligen vågar någon ställa frågan, säger en del. Andra anser det är ett steg tillbaka i utvecklingen. Nästan ingen är oberörd.

Rapporten kan laddas ner från: www.brand.lth.se/publikationer/projektarbeten_bi_exjobb

Barents Rescue åter i Norrbotten

■ Nästa höst är det åter dags för en Barents Rescue-övning i Norrbotten.

18-23 september ska länderna i Barentsregionen öva gränsöverskridande hjälp- och olycksberedskap.

Grundscenariot i övningen är att ett stort dammbrott i en av de stora norrländska gruvorna får så omfattande konsekvenser att Sverige måste begära hjälp från Norge, Finland och Ryssland.

Övningen kommer att genomföras i Jokkmokk, Boden och Luleå kommuner med övningens centrum lokaliserat till Boden. Närmare 50 organisationer på lokal, regional och nationell nivå från de nordliga delarna av Norge, Sverige, Finland och Ryssland kommer att delta.

MSB är svensk värd för övningen.

Förutom grundscenariot kommer även tågolycka och kemikalieolycka inträffa för

att testa förmågan och samarbetet mellan ländernas räddningsstyrkor. Andra moment är stabsövning, larmövning och procedurer kring hur man begär hjälp från andra länder och har förmåga att ta emot den.

Den första Barents Rescue-övningen genomfördes i Norr-

botten 2001. Sedan dess har regelbundna gemensamma övningar arrangerats i respektive land inom regionen.

De fyra länderna har avtal för att skapa möjligheter till gränsöverskridande samarbete och bättre beredskap. Västerbotten och Norrbotten är den svenska delen av regionen.

2,5 timme från Stockholm med tåg.
Naturen runt knuten, havet mitt i stan och nära till fjällen. 37 000 glada hudikbor.
Norrhälsinge Räddningstjänst söker:
Brandinspektör

www.hudiksvall.se/ledigajobb

Hudiksvall kommun

Räddningstjänsten Falkenberg söker

Two medarbetare till vår utöskade verksamhet

- Utbildare
- Informator

I tjänsterna ingår det även att du ska tillstå som brandman

Läs mer på www.offentligajobb.se

Är du vår nästa medarbetare?

Räddningstjänsten Dala Mitt

Räddningstjänsten Dala Mitt söker brandmän

Vi får pensionsavgångar och är också i behov av vikarier. Vi vet i dagsläget inte det exakta behovet och hur många vi kommer att anställa.

- Vi behöver både kvinnliga och manliga medarbetare.
- Vi behöver medarbetare med olika erfarenheter och etnisk bakgrund.
- Vi behöver dig som är brandman idag och dig som ännu inte är det. Viktigast är att du har kunskap och drivkraft som bidrar till utvecklingen av framtidens räddningstjänst.

Mer information hittar du på www.dalamitt.se. Vi vill ha din ansökan senast 2010-12-19.

Vi söker
BRANDINGJÖR

raddningkarlstad.se

Norrtälje kommun söker

Räddningschef

Som räddningschef är du en del av den högsta ledningen i kommunen. Vi erbjuder dig ett spännande och kreativt arbete med ett helhetsansvar för verksamheten och ekonomin. Vår förväntning på dig är att du bidrar till Norrtäljes utveckling som en av landets mest attraktiva kommuner. Här värdesätter vi säkerhet och trygghet.

Läs mer och sök jobbet på www.norrtalje.se

www.norrtalje.se

KOMMUNSTYRELSEKONTORET

Bo och arbeta på Gotland

Tillstånd- och tillsynsenheten
sambandsbyggnadsförvaltningen söker

Rislingenjör/brandingenjör

Ref nr 4616TF5

Du kommer att ge information och vara rådgivande inom brand och risk. Tillbyråverksamhet ingår samt ta fram risk- och konsekvensanalyser.

Läs mer på
www.gotland.nu/arbajobb/hosom

Bli en av oss!

Vi söker brandmän

Vi söker dig som vill arbeta som sommarvikarie under ordinarie personalens sommarledighet.

Mer information om tjänsten och organisationen finns på vår hemsida www.sjogag.se/tidiga-tjanster

Räddningstjänsten Sjöbo söker efter trygghet, sömnhet och kontroll. För att uppnå detta i stort arbete vi får ett flertal tjänster tillgängliga och tillgängliga.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN SJÖBO
Årbyggs avbild, Sjöbo, Sjöbo, Sjöbo, Sjöbo

Räddningstjänsten Gislaved-Gnosjö söker

Insatsledare

med inriktning mot personalhantering

Läs mer på www.gislaved.se

Vill du vara med och utveckla en av landets mest spännande räddningstjänster?

Just nu söker vi

DISTRIKSCHEF I ESLÖV

Läs mer om tjänsten på www.syd.se/lediga_tjanster

RÄDDNINGSTJÄNSTEN SYD

Räddningstjänsten Syd är ett modernt räddningstjänstförbund med processinriktning. Förbundet består av kommunerna Burlöv, Eslöv, Kävlinge, Lund och Malmö

Bli en av oss!

Vi söker räddningslärare

Räddningstjänstens utbildningsavdelning beskriver utbildning för civila internare som externa lärare inom brandsäkerhet, räddning och sjöfärd. De kommer att genomföra befäringar, teoretiska och praktiska utbildningar. De kommer även att vara delaktiga i utvecklingen av befäringar och nya kurser.

Står ansökningsdag 17 december. Mer information om tjänsten och organisationen finns på vår hemsida www.syd.se/lediga_tjanster

Räddningstjänsten Skåne söker lärare till utbildningsavdelningen. För att vara sökbar måste du ha en relevant utbildning och minst 5 års erfarenhet av arbete som lärare eller i liknande roll.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN SKÅNE
Söker lärare till utbildningsavdelningen

Nyutgivet från MSB

Rapporter, broschyrer, läromedel med mera från MSB. Där inget pris anges är publikationen gratis. Senaste utgåvorna:

Stäng dörren – röken dödar

Informationsblad att dela ut med råd om hur du skyddar dig mot brand.

Best nr: MSB 0200-10.

10 råd för ett säkrare fyrverkeri

Informationsblad att dela ut med råd om hur säkert avfyra fyrverkeriet.

Best nr: MSB202 – Oktober 2010.

Forskning för ett säkrare samhälle

Beskrivning av MSBs forskningsprogram 2011-2013.

Finns även i sammandrag

Best nr: MSB 0188-10 för hela programmet, MSB 0196-2010 för sammandraget

The MSB's work related to natural disasters

Enklare skrift på engelska som beskriver vad MSB gör både nationellt och internationellt inom naturolyckor.

Best nr: MSB 0191-10.

Förvaring av explosiva varor

Handbok med koppling till MSBs föreskrifter och allmänna råd. Boken förtydligar vad som gäller för brukare, tillstånds- och tillsynsmyndigheter.

Best nr: MSB 0178-10.

Räddningstjänst i siffror

Årsrapport med beskrivande statistik om svensk räddningstjänsts utformning och insatser 2009. Nytt för i år är värden för villabränder där det faktiska utfallet jämförs hur många bränder en kom-

mun kan förväntas ha utifrån lokala förutsättningar

Best nr: MSB 0185-10.

Skadeförebyggande arbete för äldre

Rapport i samarbete med SKL där kommunernas arbete med äldresäkerhet kartläggs via enkäter. En uppföljning av tidigare rapporter från 2004 och 2007.

Best nr: MSB 0195-10.

Grön räddningstjänst

Grön räddningstjänst är ett nätverk för bättre miljöskydd. Broschyren beskriver nätverket

Best nr: MSB 0189-10.

Så här beställer du

Ange beställningsnummer samt din adress.

Fax: 010-240 56 05.

E-post: publikationsservice@msb.se

Postadress: MSB publikationsservice, L 124, 651 81 Karlstad.

Det går också att beställa, alternativt ladda ner, via hemsidan, www.msb.se

Andra utgivare

Aktuella böcker från andra utgivare. Kan inte beställas från MSB.

Handbok för överlevnad till sjöss

Boken ger råd och lyfter fram fakta, behandlar överlevnad i vatten och livflottar, beskriver konsekvenser av nödsituationer och hur livräddningsutrustning och nödsignaler ska användas. Det här är andra utgåvan, den första kom 2005.

Best: 070-541 22 05, eller www.seasafety.se

Pris: 325 kr inkl moms.

Brandskyddsföreningen
Skåne

Brandskyddsföreningen Skåne söker

verksamhetsledare

Läs mer på www.brandskyddsforeningen.se/skane

Räddningschef

www.hultsfred.se/jobb

HULTSFRED

Analys av krisberedskapen förra vintern

■ MSB har på uppdrag av regeringen analyserat och utvärderat krisberedskapen under de långa perioderna med snö och kyla förra vintern.

Många enskilda människor drabbades hårt av händelserna på grund av tågförsejningar, halkolyckor och takras. Kommuner, företag samt hela järnvägssektorn påverkades också. Men MSB konstaterar att konsekvenserna för samhällsviktig verksamhet var mycket begränsade.

I analysen framhålls vikten av att alla organisationer har en beredskap för kriser, inte bara de som har ett särskilt ansvar för krisberedskapen.

Förslag från MSB för att öka krisberedskapsförmågan:

■ Rutiner och förberedande planering för samverkan kan förbättras. Det har framkommit synpunkter på hanteringen av takrasen, vid störningar

i järnvägssektorn och vid samverkan med Försvarsmakten.

■ Systemet med vädervarningar från SMHI behöver utvecklas, vilket pågår, och förbättras.

■ Samhällets förmåga att hantera en kris inom dricksvattenområdet bör utredas.

■ Krisberedskapsarbetet, exempelvis framtagande av be-

redskapsplaner och risk- och sårbarhetsanalyser, måste göras till en process där alla inom organisationen deltar.

■ Det är viktigt att involvera näringslivet i krisberedskapsarbetet.

Rapporten i sin helhet kan laddas ner som pdf på www.msb.se

GÄLLIVARE-

Räddningstjänsten söker

Larmoperatör

Läs mer på www.gallivare.se
Sista ansökningsdag 20/12

MSB söker

- en expert och
- en handläggare

Inom räddningstjänst och krishantering

Läs mer på www.msb.se/jobb

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap - MSB - är en myndighet som samplar allt arbete med skydd mot olyckor, krisberedskap och civilförsvar. Vi arbetar med allt från verktygsutveckling till stora katastrofer.

Brandkåren Attunda söker Brandmän

Kommunalförbundet Brandkåren Attunda bedriver räddningstjänst i Sollentuna, Järfälla, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Sigtuna och Knivsta kommuner.

Vi är ca 260 anställda som arbetar i en av de mest expansiva regionerna i Sverige. Vår vision är att tillsammans med kommunerna verka för att göra den skadefria kommunen möjlig.

Projekt Q4

Vi är en organisation som vill öka vår kompetens genom en jämnare könsfördelning samt en etnisk och kulturell mångfald. Vi gör en riktad satsning och projektanställer fyra kvinnliga brandmän i fyra månader under våren 2011.

Sommarvikarierande Brandmän 2011

Vi behöver ett tjugotal brandmän under sommaren 2011.

Är du intresserad av att söka någon av tjänsterna, gå in på vår hemsida och läs mer om förutsättningarna.

Adressen är www.brandkaren-attunda.se

Annonsera i Tjugofyra7

➔ Ska du rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 9 kommer ut 16 februari.

Annonsbeställning: förhandsbokning senast 23 januari, färdigt manus senast 1 februari.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42,2 mm; 2 spalter 88,4 mm; 3 spalter 134,6 mm; 4 spalter 180,8 mm; 5 spalter 227 mm. Max höjd är 292 mm.

FINSPÅNG

Vi söker:

Räddningschef

Läs mer och ansök på vår webbplats.

www.finspang.se

Bli en av oss!

Vi söker brandingenjörer

Vi söker brandingenjörer till våra teams i tre byggande enheter. Du kommer att arbeta med reniss, riskhantering, samhällsplanering, granska plan- och bygglovstendens, delta i tillsyns- och olycksutredningsverksamhet, ha spetsfunktionssupport, driva projekt och ge information och rådgivning till den eskilde.

Sista ansökningsdag 17 december. Mer information om tjänsten och organisationen finns på vår hemsida www.gsj.se/tidiga-svar

Räddningstjänsten i Storbygd söker för trygghet, säkerhet och ordning för att skapa samhälls trygghet. Vi söker till alla nivåer i vår organisation och önskar mångfald.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN I STORBYGD
Storbygd kommun, Sigtuna kommun, Sollentuna kommun

I lilla Ruskesele utanför Lycksele finns den verkliga mångfalden. Deltidskåren består av Andres Carmona, Mattias Andersson, Jörgen Olofsson, Bobby Bolton, Beatriz Axelsson, Pawel Wrochna och Per Dahlgren.

FOTO: BITTE TORBJÖRNSDOTTER

Kärleken gav mångfaldig räddningstjänst i Ruskesele

RUSKSELE • I den lilla byn utanför Lycksele finns den verkliga mångfalden. Halva deltidskåren kommer från minoritetsgrupper.

■ Kärleken kan besegra allt, sägs det. Och för Billy Bolton från Philadelphia var steget till lilla Ruskesele inte svårt att ta. Han mötte sin fru när hon arbetade som aupair och följde henne hem.

– Om du hade sett området jag bodde i så förstår du att jag har det mycket bättre här, säger Billy.

Nu jobbar han på snickeriet, ett av alla småföretag som genererar jobb till de 270 invånarna, och som är beroende av att det finns en räddningstjänst så nära.

Spanske Andres Carmona kom också för kärleken och har gjort några år i grannkommunens deltidskår.

– I Spanien har vi väldigt många skogsbränder och

jag drog ofta slang inom hemvärnet. Men det var ett enkelt system. Här i Sverige är allting mycket mer avancerat, som när vi tränade rökdykning på Sandö, berättar Andres glatt.

Båda killarna pratar riktigt bra svenska, om än med viss brytning.

– Fast här pratas inte direkt svenskan från SFI, utan mycket värre bondska, skrattar Billy.

Även Pawel Wrochna som bara varit i Sverige fyra år, känner sig hemma i räddningstjänsten.

– Det kommer ganska många polacker och turister hit på sommaren så jag ser en fördel med att jag kan prata med dem, säger han. Alla i gruppen nickar instämmande.

Ruskeseles kår ingår i Lyckseles räddningstjänst och bygger på åtta personer som jobbar parvis med fyra styrkeledare under jourveckorna. Här sker fler räddningsinsatser vid bilolyckor än bränder och man gör ofta en viktig första insats innan Lyckseles styrka ansluter. Räddningschefen Roger Öberg förordar kvinn-

liga brandmän och är nöjd med mångfalden i Ruskesele.

– Jag tror på mixade grupper, det blir en bra kombination.

Gänget håller igång med innebandy eftersom det skapar gemenskap att göra något tillsammans utanför jobbet. Beatriz Axelsson ser en utmaning i att bryta manskulturen som sitter i väggarna, trots att det har funnits kvinnor här tidigare.

– För mig är grupprocessen oerhört viktig och spännande, och vi vinner otroligt mycket på att få in andra kulturer och perspektiv. Det tycker jag är fantastiskt roligt.

Rekryteringen har sett olika ut, men alla brukar fråga runt i sin egen bekantskapskrets. Det var så Billy Bolton blev en i gruppen.

– Det känns bättre att ge något tillbaka istället för att bara sitta hemma och göra ingenting, säger han och speglar inställningen hos alla tre nysvenskarna.

BITTE TORBJÖRNSDOTTER